

ČESKÁ SKUPINA FEANTSA: SAD, ARMÁDA SPÁSY, NADĚJE

S B O R N Í K
ZE SEMINÁŘE NA TÉMA
BEZDOMOVSTVÍ V EVROPĚ
OLOMOUC, 4. 3. 1998

NADĚJE, občanské sdružení, Praha 1997

Sborník je vydán pro účastníky semináře o bezdomovství v Evropské unii a v České republice, který se uskutečnil dne 4. března 1998 v Arcibiskupském paláci v Olomouci. Obsahuje záznam přednesených referátů a všeobecné rozpravy a dále stručné informace o pořádajících organizacích. Publikace je určena také občanským iniciativám a občanům, pracujícím s bezdomovci, kteří se semináře nezúčastnili. Sborník může být zdrojem informací také představitelům státu a měst, odborníkům, studentům a novinářům.

Pořadatelem semináře je česká skupina FEANTSA, občanská sdružení Naděje, Armáda spásy a Sdružení zástupců provozovatelů azylových domů (SAD). FEANTSA (Fédération Européenne d'Associations Nationales Travaillant avec les Sans Abri - Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci) sdružuje více než padesát členů (národních a regionálních sdružení a časopisů vydávaných bezdomovci) v zemích Evropské unie, USA, České republice a Rusku. Cílem je podporovat politiku Evropské unie a národních vlád k pomoci bezdomovcům a k eliminaci fenoménu bezdomovství, koordinovat národní organizace pracující s bezdomovci, pomáhat jim, podporovat výměnu zkušeností a burcovat veřejné mínění.

Sborník ze semináře na téma Bezdomovství v Evropě Olomouc, 4. 3. 1998
Překlad anglických příspěvků Michaela Nedělková
Redakčně a graficky upravili Ilja Hradecký a Michaela Nedělková

Vydala NADĚJE, občanské sdružení, Varšavská 37, v březnu 1998
Vytiskl Printex
Náklad 300 výtisků

Přetisk delších částí textu je povolen s uvedením zdroje, s vyloučením komerčního užití.

ISBN 80-902292-3-9

Předmluva

Přidružení České republiky k Evropské unii a její úsilí o vstup do Evropské unie jsou výzvou pro každého občana k přípravě na život v Evropě bez hranic. To se bez výhrad týká také občanských iniciativ a nestátního neziskového sektoru vůbec.

Česká republika je první zemí ze střední a východní Evropy, která byla zastoupena ve FEANTSA. Problém zjevného bezdomovství a pomoc lidem vyloučeným ze společnosti jsou pro nás problémem novým (i když skrytých bezdomovců bylo v podnikových ubytovnách, ve věznicích, v psychiatrických léčebnách a v jiných ústavech i v době reálného socialismu vždycky dost). Výměna zkušeností, získávání informací a morální podpora lidí sdružených ve FEANTSA může být pro nás poučením i povzbuzením. První návštěva představitelů FEANTSA v České republice je toho dokladem.

Seminář o bezdomovství uskutečněný v Olomouci 4. března 1998 dal nám, českým účastníkům, nahlédnout do zkušeností našich kolegů v Evropské unii a naopak představitelům FEANTSA do našich starostí a do problematiky bezdomovství v České republice.

Sborník je zpracován podle zvukového záznamu a upraven pro psanou podobu. Úpravy jsou provedeny podle dobrého svědomí, aby nedošlo k posunu ve smyslu jednotlivých výpovědí. Výjimečně jsou zkráceny jen některé příspěvky ve všeobecné rozpravě. Jako příloha jsou připojeny základní informace o FEANTSA, o členech FEANTSA v České republice a dále informace o programu IGLOO a informace o bezdomovství ve střední a východní Evropě očima FEANTSA. Samostatnou přílohu tvoří jmenná listina účastníků a dále novinové články.

Organizátoři semináře, Česká skupina FEANTSA, SAD, Armáda spásy a Naděje, se dohodli, že vydavatelem sborníku bude Naděje. Sborník je vydán v očekávání, že přispěje ku pomoci těm nejchudobnějším mezi námi.

Ilja Hradecký

OBSAH

Úvod	5
Bezdomovství v České republice (Ilja Hradecký)	8
FEANTSA – cíle a aktivity (Misia Coghlan)	11
Bezdomovství v Evropě (John Evans)	13
Všeobecná rozprava	25
Přílohy	
FEANTSA	33
SAD	34
Armáda spásy	35
Naděje	36
Program IGLOO	38
Střední a východní Evropa: dopady ekonomických změn	41
Listina účastníků semináře	43
Ohlasy v tisku	45

ÚVOD

Antonín Plachý, předseda SAD:

Dobrý den, všechny vás tady upřímně vítám, obzvláště vítám naše hosty, které hned představím. V první řadě nás navštívili viceprezident FEANTSA John Evans a pracovnice ústředí FEANTSA Misia Coghlan. Dále ještě vítám p. Ilju Hradeckého z Naděje, která je jednou z toho trojčlenného týmu České skupiny FEANTSA a je tu i p. Mike Stannett z Armády spásy.

Jsmo samozřejmě velmi rádi, že jsme se tu sešli v takovém počtu. Nejedná se zde jen o zaměstnance azylových domů, ale jak už bývá tradicí na našich setkáních, jsou tu i zástupci státní správy, tedy okresních úřadů a zástupci obcí. Když jsme připravovali celý program, který absolvujeme s našimi hosty, šlo nám o to, abychom se společně setkávali jak s lidmi z terénu, tedy z azylových domů, tak s lidmi, kteří jsou na těch odpovědných místech na okresních a městských úřadech.

My si uvědomujeme, že v žebříčku zájmu sociálních služeb stojíme tak někde na konci. Asi to všichni pociťujeme. Asi se každý z nás setkal s tím, že jsme byli označeni za ty, kteří se starají o alkoholiky a povaleče, a že to stejně nemá žádný význam. A každého z nás to nějakým způsobem zamrzí. Vždyť my přece víme, že každý člověk má právo na nový počátek. My přece víme, že existují lidé, kterým jsme pomohli najít jakýsi smír v životě.

Nejsem přítelem statistik a nějakých čísel, která bývají často nafouknutá, a také jsem jeden z nás mnoha, kteří neumíme odpovědět konkrétně na otázku, kolika lidem jsme pomohli, kolik lidí jsme přivedli na správnou cestu, kolik lidí jsme resocializovali. Ale každý z nás má, někdo více, někdo méně, dostatek případů těch, kterým pomohl, které zastavil na jejich cestě po té jakési šikmé ploše.

Věřím, že nikomu z nás nejde o nějakou slávu, která je pomíjivá. Víme, že v péči o bezdomovce se nějaké slávy nedočkáme. Kdybychom chtěli vyniknout, museli bychom pracovat v nějaké jiné sféře, která je lukrativnější, ale každému z nás jde o pomoc těm, kteří ji potřebují, ať se jedná o lidi, kteří potřebují najít novou cestu po dlouhodobém vězení, ať jsou to mladí a mladiství. Ať jsou to ti, kteří absolvovali nějakou léčbu z jakékoliv závislosti, ať jsou to ženy, které chtějí skončit se svým životem na ulici a chtějí najít pevné, teplé místo, ať jsou to matky, které byly opuštěny, přesto chtějí dát svým dětem alespoň soukromí. A to nás spojuje.

My jsme si to uvědomovali i na semináři, který organizovala FEANTSA, kde byli lidé z celé Evropy a všichni byli nějak poznamenaní, i když zde byla jazyková bariéra, přesto jsme si byli nějak blízcí. Všichni mluvili o své práci, která není zbytečná ani beznadějná. Všichni prožívali problémy a sami si kladli ty samé otázky, jaké si klademe často i my: Děláme to dobře? Má to všechno smysl? Nemám dělat raději něco jiného? A tak jsem rád, že jsme se tady spolu sešli i s našimi zahraničními hosty, a že budeme společně hledat odpovědi nejen na ty otázky, které jsem řekl. Věřím, že celé naše odpoledne proběhne dobře, že se mnoho dozvíme, mnoho se budeme ptát a mnoho si odpovíme. Přeji nám všem, aby nám tady v tomto krásném prostředí bylo spolu dobře.

A teď mi dovozte, abych poprosil pana světícího biskupa Josefa Hrdličku o krátký pozdrav. Víme, že pan biskup má blízko právě k našim klientům, víme, že

navštěvuje i vězně na Mírově a pomáhá zdejšímu charitnímu domovu Samaritán právě v kontaktu s těmi lidmi.

Mons. Josef Hrdlička, světící biskup Olomoucký:

Drazí přátelé, nacházíte se v kuriátní budově olomouckého arcibiskupství a já bych chtěl jménem otce arcibiskupa Jana Graubnera vás všechny přivítat a popřát, aby vaše dnešní pracovní setkání přineslo pro vás všechny novou inspiraci a dobrý užitek.

Nacházíme se v dohledu kříže našeho pána Ježíše Krista, který vévodí tomuto sálu a já bych chtěl říci, a že v Písmu svatém téma azylantství, bezdomovství je velmi aktuální, že vlastně Boží Syn se nám představuje jako bezdomovec. Od chvíle, kdy se narodil ve chlévě v otřesné budově až po smrt otroka na kříži, během svého života vlastně procházel zeměmi. Jsou známa jeho slova, že ptáci mají hnízda a lišky doupata a Syn člověka nemá, kam by hlavu složil. Vidíme, že Boží Syn se ztotožňuje, že se identifikuje s touto formou lidské bídy, jakou je azylantství a bezdomovství. Říká, že všechno, co činíme tomu poslednímu chudákovi, činíme jemu. Takže vidíme, že toto téma je v Božích očích velmi důležité.

A ještě mi dovoluňte říci jeden takový můj postřeh biskupa. My vnímáme ještě jinou formu azylantství, bezdomovství, která se dá najít i u lidí, kteří mají majetek, peníze, domy, komfort. Je to jakési vnitřní bezdomovství. Zde bych chtěl citovat verš jednoho anglického básníka jménem Thomas Stevens Eliott, jedné z největších autorit literatury 20. století, který napsal tento verš: „There, where is no temple, there shall be no homes“ přeloženo: „Tam, kde není chrám, tam nebudou ani domovy“. Tím chce říci, že pokud se člověk odvrátí od svého Tvůrce, pokud popře řád, který vychází z Něho, tam nebude nic dobrého, tam nebudou ani domovy, jen zhroucené, rozvrácené rodiny, trosky domovů. Proto je důležité, abychom viděli, že to nosné ohnisko veškerého života, veškerého řádu, veškeré lásky, z které se vlastně rodí domov, ať už je to rodinný domov nebo instituce domovů, včetně těch azylových, všechno musí stát na té lásce, která vychází z Boha.

Tak já bych vám chtěl popřát, aby to vaše dnešní setkání bylo neseno a inspirováno tímto Božím duchem.

Antonín Plachý:

Mám několik orientačních informací o tom, co jsme již absolvovali s našimi přáteli. Přiletěli do Prahy v pondělí. Viděli zařízení Naděje a Armády spásy. Včera jsme měli oficiální část, kdy jsme navštívili paní náměstkyni ministra práce a sociálních věcí dr. Hejnovou a byli jsme také přijati předsedou zdravotního a sociálního výboru Parlamentu dr. Špidlou. Pak jsme se přesunuli do Olomouce, kde jsme si prohlédli zdejší azylový dům, dnes po tomto semináři cestujeme do Karviné a do Havířova. Ve čtvrtek ráno navštívíme Opavu a odpoledne celá tato mise bude končit tiskovou konferencí přímo v Praze.

Dnešní program bude následující. Tentokrát jsme to pojali trochu netradičně. V první části promluví pan Ilja Hradecký o bezdomovství u nás. Dále nás naši hosté seznámí s organizací FEANTSA a s její prací, s její politikou a takovou hlavní částí bude rozhovor. Nechtěli jsme dávat žádné téma, protože si myslíme, že ve vzájemném rozhovoru zazní nejširší spektrum problémů.

BEZDOMOVSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Ilja Hradecký, NADĚJE

Dostal jsem za úkol, abych promluvil o problému bezdomovství v České republice. Problém bezdomovství v České republice neexistuje. Ono totiž neexistuje slovo *bezdomovec* v českém slovníku. V žádném slovníku toto slovo ve významu, ve kterém ho používáme, nenalezneme. Je to pozůstatek doby minulé, kdy neexistovalo v zákonech např. slovo prostituce, takže prostituce nebyla, neexistovalo slovo *bezdomovec*, takže bezdomovství neexistovalo, a tento stav stále přetrvává. Problém bezdomovství jistě existuje, známe ho, setkáváme se s ním denně. Je však potíž, jak definovat, kdo to je *bezdomovec*, co to je bezdomovství, co znamená být bez domova.

Slyšel jsem takový hodně krkolomný návrh, aby se říkalo bezdomovcům „bezpřístřešci“, protože jim chybí přístřeší. Je to velice absurdní a bylo míněno zcela vážně, aby se toto slovo zavedlo. Ona totiž absence střechy je málo. Jsou lidé, kteří jsou pod naší střechou v azylovém domě, a přesto jsou to bezdomovci. Na druhé straně, kdybychom rozšiřovali pojem *bezdomovec*, tak by se do něj dostala možná desetina naší populace, protože každý, kdo nebydlí se svou vlastní rodinou, ve svém vlastním bytě, by byl *bezdomovec*. Je potřeba najít takovou definici, která vymezí, o koho se vlastně jedná.

Já rozumím pojmu *bezdomovec*, že jde o člověka, který nemá zázemí, rodinu, resp. chybí mu rodinné vztahy, který je osamělý i kdyby měl hodně příbuzných, a který navíc nebydlí. Je to tedy mnohem širší význam než jenom to, že mu chybí střecha nad hlavou. Je totiž rozdíl bydlet a být ubytován. Mezi našimi klienty známe jistě lidi, kteří vyrůstali v dětských domovech, je jim dnes padesát nebo šedesát let a nikdy nebydleli, protože vždy byli jen ubytováni na nějaké podnikové ubytovně. Být bez domova, to je být bez prostředí, kde si mohu odpočinout, být bez místa, kde bych složil hlavu.

Když mluvíme o pojmech, přimlouval bych se, když chceme pojmenovat onen fenomen, abychom používali raději pojem *bezdomovství*, protože ten lépe popisuje určitý stav, situaci než pojem *bezdomovectví*. Ten už připomíná nějaké řemeslo, nějaké trvalé postavení, se kterým se nedá nic udělat, jako kupectví, řeznictví, tak *bezdomovectví*. Proto raději používám výraz *bezdomovství*, který je neutrální.

Máme zkušenost s lidmi, u kterých se objevuje určitý stupeň rezignace, často úplný, někdy se ani objektivně změnit nedá. Setkáváme se s lidmi, kteří prožívají pády a vzestupy a zase nové pády a usilujeme o pomoc lidem, kteří už jsou na dně společnosti a už se stali bezdomovci.

Zpravidla se věnujeme jenom některým, a sice těm, kteří nás dovedou najít, nebo těm, které k nám někdo přivede, anebo těm, se kterými se náhodou setkáme při terénní službě. A zůstává celá řada bezdomovců, hlavně na sídlištích velkých měst, kde přežívají z odpadků z popelnic a nevyhledávají pomoc žádné charity nebo azylového domu. Známe tedy jenom určitý okruh bezdomovců.

Stav bezdomovství je však důsledkem něčeho, sám není příčinou, nevznikl sám o sobě. Tomuto důsledku předchází nějaké příčiny, nebo chcete-li faktory. Ty

Ize různými způsoby kategorizovat, ale tím se nebudu zabývat. Chci vám doporučit knihu *Bezdomovství – extrémní vyloučení*, ve které jsou uvedeny. Prapříčinou bezdomovství je

zpravidla primární absence domova, tedy u člověka v jeho útlém dětství. Když říkám absence domova, mám na mysli, úplnou absenci rodiny, jako je siroba, nechtěné nebo odebrané dítě. Toto dítě nekončí v dětském domově, ale prochází dětskými domovy.

Jestliže hovořím o absenci domova, tak tím myslím i život v rodině deformované či neúplné, nebo v rodině úplné, ale nefunkční. Absence domova totiž člověka poznamenává nejvíc. Jestliže člověk ve svém dětství nepozná, jak funguje rodina, pak velice nesnadno, velice těžce zakládá svoji vlastní rodinu. A plodem života lidí, kteří procházeli dětskými domovy, jsou zase děti, které opět procházejí dětskými domovy.

Jestliže hovořím o deformované nebo neúplné rodině, mám na mysli svobodné matky nebo rozvedené matky a otce, kteří se starají o vlastní dítě. Mám na mysli také rekonstruované rodiny, tedy rodiny, kde dítě vyrůstá s nevlastním otcem nebo nevlastní matkou, někdy třeba každé dva roky s jinou nevlastní matkou či jiným nevlastním otcem. Myslím tím také kvazirodiny, tedy volné svazky, kde dva lidé spolu žijí bez uzavření manželství, přitom to rodina de facto je, protože v ní jsou děti. Volné svazky samozřejmě nemohou mít takovou pevnost a trvanlivost jako manželství, kde jde o slib, kde jde o závazek.

Mluvil jsem o nefunkčních rodinách, a tím myslím rodiny, ve kterých má význam alkohol nebo drogy, rodiny ve kterých je psychická porucha otce nebo matky, rodiny, ve kterých existuje zneužívání nebo týrání buď matky nebo dětí, ale také rodiny, ve kterých je zanedbávání dětí, a to z jakéhokoliv důvodu. Zanedbávání z toho důvodu, že rodiče vysedávají po hospodách, má úplně stejný efekt jako zanedbávání z důvodu, že každý z rodičů podniká a věnuje tomu příliš mnoho času.

V naší společnosti se setkáváme s trendem prohlubování spotřebního životního stylu. My jsme na to nebyli připraveni. Najednou po listopadu, od začátku devadesátých let, jsme opojeni svobodou a nedovedeme ji zvládnout, nedovedeme udržet sebekázeň, takže dochází ke jejímu zneužití. Jestliže mluvím o spotřebním životním stylu, pak to myslím úplně obecně, nejenom to, že lidé chtějí více peněz, více zážitků, více drahých věcí kolem sebe a užívání si života a radovánek, ale také tím myslím to, že partnerství mezi mužem a ženou se stalo spotřebním zbožím z omezenou životností. Omezená životnost je charakteristická pro každé spotřební zboží.

Nevím, jestli hovořím dost srozumitelně. Hlavně je to nápadné ve velkých městech a sdělovací prostředky to odrážejí velice dobře, že kritériem pro to, co je dobré, je, co *já* z toho mám, jaký to přináší prospěch nebo užitek *mně*, jaké z toho mám požitky *já*. A dokud *mně* vyhovuje moje manželství, tak to *moje* manželství bude trvat. Až to *mně* přestane vyhovovat, tak to prostě zruším a zavedu si něco jiného. Toto je příčinou, proč cílem a smyslem manželského života nejsou děti a láska k nim a udržení toho svazku, dokud nás smrt nerozdělí.

To je problém, se kterým se budeme setkávat. Je potřeba, abychom si uvědomili, že takové trendy jsou, je potřeba, abychom se tomu my sami vzepřeli.

Myslím, že všichni, kteří tu sedíme, jsme poznali bídu života, a že chceme něco pozitivního udělat. Náš životní styl, který jsme si zvolili, se může zdát mnoha lidem hodně podivný, říkají si: „To jsou ti blázni, kteří se starají o bezdomovce, a proč to vlastně dělají, co z toho mají?!“. Znáte to asi, že? Proto je potřeba, abychom hledali spojení, abychom

se hledali sami mezi sebou, abychom hledali další spojence a šířili kolem sebe osvětu, abychom uměli ukazovat prapříčiny problémů, se kterými se setkáváme.

Je potřeba hledat možnosti prevence, a to již v prapříčinách – v rodinách deformovaných nebo nefunkčních, při úplné absenci rodiny, jde-li o děti, které *jsou někde umístěny* jako nějaká věc. Důsledkům se dá značně předcházet náhradní rodinnou výchovou. Dětský domov je jistě lepší než bezprizorné děti na ulici. To je nesporně lepší. V tomto směru jsme na tom mnohem lépe než v Rusku nebo na Balkáně. Ale lepší variantou jsou dětské vesničky.

To, co vůbec nejlépe supluje skutečnou rodinu, je náhradní rodinná péče. Myslím si, že v tom by bylo potřeba udělat více. Ovoce náhradních rodin dnes neuvidíme, to uvidíme za dvacet, třicet, možná padesát let. Je to trend, který může výrazně ovlivnit rozsah budoucího bezdomovství, protože děti budou vyrůstat v prostředí, kde má určitou funkci otec, určitou funkci matka, kde je v bytě kuchyň, ložnice, obývací pokoj, kde se musí prát a žehlit, připravovat jídlo, uklízet. To děti z dětských domovů neznají. A problém mladých lidí, kteří odcházejí z dětských domovů je neznalost rodinného života, neschopnost obhospodařovat vlastní rozpočet, absence důvěrného rádce. Z odchovanců dětských domovů se velmi snadno stávají bezdomovci.

Pokud se týká deformované či nefunkční rodiny, tady já nemám nějaký snadný recept, já nevím. Tady je potřebná individuální pomoc, pomoc v konkrétní rodině, konkrétním dětem, aby se nedostaly na ulici a nestali se z nich bezdomovci. Nutná je ovšem osvěta ke změně myšlení v celé společnosti. Otázkou zůstává, jak může být osvěta účinná. A ještě jedna věc, ve které bude třeba, abychom se výrazněji angažovali, a to v působení tlaku na změnu nebo přesněji na vytvoření bytové politiky, protože ta prakticky neexistuje.

Mluvil jsem o prevenci, tím ale nemyslím, že bychom měli opustit svou dosavadní práci. Ta je důležitá, tu budeme muset dělat a budeme ji dělat ještě dlouho. Máme mnoho společných přátel, myslím tím naše klienty, protože se k nim snažíme chovat přátelsky, a oni v nás skutečně přátele vidí, protože přicházejí s důvěrou a čekají od nás pomoc. Je potřeba, abychom tuto práci neopustili a zůstali při ní.

Chtěl bych na závěr říci, že se mě hluboce dotklo slovo pana biskupa Hrdličky, které jsme tu vyslechli. Je velkým impulsem a velkým závazkem pro nás. Uvědomuji si, že to, co děláme, jsme povinni dělat, my kteří věříme Ježíši Kristu a to, co neděláme, zůstává naším dluhem.

FEANTSA – CÍLE A AKTIVITY

Misia Coghlan, kancelář FEANTSA v Bruselu

Nejprve bychom rádi poděkovali za přijetí a pozvání do České republiky. FEANTSA usiluje o solidaritu a podporu organizacím pracujícím s bezdomovci v Evropě, a proto je pro nás velmi důležité, že jsme mohli přijít, dozvědět se a pochopit, co se zde děje. Než předám slovo Johnu Evansovi, chtěla bych říci několik slov o tom, co FEANTSA je, čím se zabývá. Nejprve bychom uvedli informace o FEANTSA v obecném kontextu a pokračovali bychom systémem dotazování.

Jmenuji se Misia Coghlan a pracuji v kanceláři FEANTSA v Bruselu. V sekretariátu pracujeme tři. FEANTSA je z francouzského názvu Fédération Européenne d'Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abri, to znamená česky Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci.

FEANTSA je poměrně mladou organizací – byla založena v roce 1989 – v Mezinárodním roce bezdomovství. Skoro všechny naše prostředky pocházejí z Evropské komise, zvláště z oddělení pro otázky sociální sféry a zaměstnanosti. Podporu dostáváme ročně a prakticky řečeno, existujeme, abychom podporovali práci ve státech EU. Samozřejmě naše práce je širší a zasahuje i do střední a východní Evropy, kde se snažíme podporovat práci zejména nevládních organizací. Zde jsme také proto, že země tohoto regionu usilují o vstup do EU, a v tom malém týmu sekretariátu v Bruselu mám právě já na starosti střední a východní Evropu.

Co vlastně v Bruselu děláme? Plníme čtyři role. *Lobujeme a děláme kampaně* na evropské úrovni. Za druhé *zprostředkováváme výměnu informací* mezi našimi členy. Za třetí *rozvíjíme partnerství* s organizacemi, které se přímo bezdomovstvím nezabývají, ale setkávají se s ním. A konečně máme na starosti činnost tzv. *Observatoře bezdomovství*, která má na starosti studium bezdomovství v EU.

Úloha lobování na evropské úrovni spočívá zejména v poukázání na důležitost bydlení. V současné době EU oficiálně nevidí svoji kompetenci v otázce řešení bydlení v rámci legislativy EU. Jedním z hlavních úkolů je boj proti sociálnímu vyloučení. FEANTSA se snaží mluvit o problematice bydlení na evropské úrovni, protože to je jeden z hlavních faktorů podílejících se na vzniku bezdomovství. Snažíme se prosazovat opravdovou sociální Evropu, ve které budou potřeby a práva obyvatel minimálně tak důležitá jako ekonomika. A bydlení je jedním ze základních lidských práv, které musí být upřednostněno před ostatními právy, jako jsou zaměstnání, zdraví, vzdělání nebo ochrana dětí, ta mohou být připojena posléze.

FEANTSA není v pozici, kdy by mohla obecně mluvit o problematice na evropské úrovni. Každá země EU má jinou charakteristiku, ale jsou určité rysy, které jsou společné pro všechny země EU. Pro příklad, John Evans o tom bude určitě mluvit detailněji, v celé Evropě dochází ke snižování a omezování investic do sociálního bydlení. S tím souvisí i redukce a zadlužení sociálních systémů, které omezují své podpory. V květnu 1997 přijal Evropský parlament rezoluci, kterou navrhla a prosazovala FEANTSA. V ní se mluví o právu na bydlení jako o základním lidském právu.

Dalším předmětem lobování jsou nevládní organizace. Chceme, aby byly zapojovány do komplexní sociální politiky jako její součást, a aby s nimi byla

konzultována. Velké úsilí vyžaduje snaha o to, aby nevládní organizace měly ekvivalentní status a práva jako státní instituce. To podpoří efektivitu práce nevládních organizací.

Další aktivitou nás v Bruselu, a to je mému srdci zvláště blízké, neboť tím trávím většinu svého času, je organizování tématických seminářů pro naše členy. Chceme naše členy podporovat, chceme jim umožnit setkávání a výměnu zkušeností a také poznávání projektů v hostitelských zemích. Minulý rok jsme měli tu čest přivítat některé z českých členů na semináři o bezdomovství mladých lidí v Paříži. Dalším příkladem je seminář o partnerství se soukromým podnikatelským sektorem, který se konal v Londýně a měl ukázat, jak můžeme spolupracovat na budování projektů a v boji proti bezdomovství. Tento rok organizujeme seminář ve Vídni. Ten bude o nových partnerstvích v boji proti bezdomovství a spolupráci s veřejností a veřejným sektorem. Za příklad bude brán rakouský model.

Jenom krátce chci představit příklady partnerství, která budujeme. Jedním z nich je program IGLOO. To je partnerství, do kterého se zapojily odbory, poskytovatelé sociálního bydlení a FEANTSA, napříč EU. Tento projekt je zaměřen na poskytování odborného výcviku v rekonstrukčních a renovačních pracích. Zahrnuje i psychologicko-sociální podporu a nakonec i bydlení pracujícím v tomto projektu. V zemích EU existuje množství projektů a jejich koordinační centrum je v Bruselu.

Konečně jednou z nejdůležitějších aktivit v Bruselu je průzkum. Snažíme se získat co nejvíce informací o bezdomovství, abychom mohli zvětšit informovanost veřejnosti. Proto provozujeme evropskou *Observatoř bezdomovství*, která má patnáct národních korespondentů z EU, které koordinuje. Pozorovatelná každý rok vybere nějaké téma, které se analyzuje na nadnárodní úrovni. V posledních letech to byla např. témata obecných sociálních a právních kontextů bezdomovství, trendy bytového trhu v Evropě, nové typy služeb pro bezdomovce, bezdomovství mladých lidí, a tento rok budeme pracovat na podpoře schémat bydlení.

K dispozici jsou informace o FEANTSA a některé z našich průzkumů. Průzkum o bezdomovství mladých bude vydán v příštích několika týdnech a budeme velmi rádi, když budete kontaktovat bruselský sekretariát, kde bude k dostání.

Nakonec, když jsme připravovali tento seminář s našimi českými členy, byla jsem požádána, abych řekla, co by mohla FEANTSA znamenat pro Evropu. A já bych chtěla tuto otázku směřovat k vám a zeptat se vás, jak vidíte úlohu organizací jako je FEANTSA v ČR a východní Evropě v kontextu toho, co jsem zde řekla já a co se chystá říci John Evans.

Děkuji

BEZDOMOVSTVÍ V EVROPĚ

John Evans, Edinburgh Council For the Single Homeless, Skotsko

Nejprve bych se chtěl připojit k poděkování, které vyslovila Misia, za pozvání k diskusi o našich zkušenostech s problémem bezdomovství. Chci se omluvit za to, že budu mluvit anglicky, protože neumím ani slovo ve vaší řeči. A druhá omluva je za to, že s sebou nemáme plátno a tak projekce bude na stěnách. Doufám, že to bude v pořádku. Snad nebudu mluvit příliš dlouho, protože si myslím, že dnes je nejdůležitější sdělit si zkušenosti.

Když jsme se připravovali na dnešní seminář, řekli jsme si, že bude důležité, abyste měli dost příležitostí k otázkám. Tím neslibuji, že na všechny budeme umět odpovědět, na naše zkušenosti, o které bychom se chtěli podělit. Budu velmi rád, když moji řeč přerušíte, abyste se zeptali, chtěli něco upřesnit apod.

Nejprve bych chtěl říci něco o sobě. Nepracuji, jako Misia, pro FEANTSA na plný úvazek, protože na plný úvazek pracuji v Edinburgu ve Skotsku pro organizaci, která se jmenuje *Edinburgh Council for the Single Homeless* (česky: Edinburská rada pro osamělé bezdomovce). Dá se tedy říci, že dělám v mnoha směrech stejnou práci jako mnoho z vás. Edinburgh Council přímo zahrnuje poskytování různých služeb bezdomovcům. Je to velká nevládní organizace, podporovaná státními orgány a mimo jiné poskytuje hlavně nouzové ubytování mladým lidem. Chystáme se otevřít ubytovnu pro mladé ženy. Také provozujeme středisko pomoci, které ještě před několika týdny bylo pouze denním, nyní je otevřené non stop. Tam přicházejí lidé, aby spočinuli a vyplnili svůj čas nějakou činností, např. sledováním televize, hraním kulečnicku a dalšími aktivitami, a jsou jim poskytnuty potřebné věci.

Vraťme se však k našemu dnešnímu tématu, kterým je bezdomovství v Evropě. Problém bezdomovství a jeho řešení se v různých oblastech Evropy liší. Z tohoto hlediska můžeme mapu Evropy rozdělit na čtyři části (*viz mapu na následující straně*).

Do první skupiny podle stupně bezdomovství a zkušeností s ním patří severské země, *Dánsko, Norsko, Švédsko a Finsko*. V těchto zemích je nejmenší počet bezdomovců na počet obyvatel, protože vlády těchto zemí se problematikou vážně zabývají již řadu let.

Druhou skupinu tvoří státy středu, které jsou vysoce industrializované jako je *Německo, Francie, Belgie, Spojené království atd.* To je pravděpodobně oblast, ve které se zdá být bezdomovství nejhorší. Později se zmíním o důvodech, proč tomu tak asi je. Je to velmi spjato s ekonomickou situací, s nezaměstnaností, a jak už řekla Misia, s redukcí „nouzového“ sociálního zabezpečení.

Třetí oblastí jsou jižní evropské státy: *Itálie, Portugalsko, Španělsko, Řecko*. Z důvodu odlišného tradičního způsobu života v těchto zemích není na bezdomovství pohlíženo stejně jako na severu. Proto je tam také práce s bezdomovci v počátcích. Je velice těžké přesvědčit tamní vlády, aby viděly rozsah tohoto problému. Jejich přístup je na jednu stranu pochopitelný, protože být bez střechy nad hlavou uprostřed zimy v Helsinkách je jiné než na jihu Španělska.

v ubohých podmínkách. Tak jak se zvětšuje seznam počet mladých lidí čekajících na byt, tak narůstá jejich množství v ulicích.

BELGIE

25.000 bezdomovců - 150.000 krajně ohrožených bezdomovstvím,
20.000 lidí ročně hledá útluk ve 140 ubytovacích centrech.
Denně je v těchto centrech cca 3.000 lidí.

LUCEMBURSKO

600 až 1000 bezdomovců
6.600 rodin nemá vlastní bydlení nebo žije ve špatných podmínkách.
Výsledkem vysoké imigrace je nová populace bezdomovců.

PORTUGALSKO

Jako ve většině středozemních zemí je zde nedostatek přesných údajů o bezdomovství. Počet bezdomovců v Lisabonu je odhadován na 15.000 a ve zbytku země na 10.000. Města Lisabon a Porto jsou obklopena dřevěnými boudami v „bidonvilles“. Mnoho lidí žije v přeplněných domech. Chudoba ve všech svých podobách existuje v celé zemi.

ŠPANĚLSKO

Není znám přesný počet bezdomovců. Okolo 6.000 lidí bez domova žije v ubytovacích centrech: 2.600 lidí chodí do nočních útulků. Některé dobrovolnické organizace odhadují počet lidí žijících v děsivých podmínkách na 8 milionů (tj. čtvrtina celkové populace). Ve Španělsku je také tzv. cestující (kočovní) populace známa jako *Transeuntes*. Tato populace cestuje z regionu do regionu v naději, že najde lepší podmínky k bydlení a práci. Je odhadována na 5 až 6 tisíc.

VELKÁ BRITÁNIE

V r. 1991 bylo Radou Anglie (Council of England) označeno za bezdomovce 145.790 domácností. SHELTER odhaduje, že toto číslo reprezentuje 418.400 osob. Toto *rodinné bezdomovství* ukazuje oficiálně odhadovaný počet domácností, které mají *prioritní potřebu* změny bydlení. Nejsou zde národní statistiky svobodných bezdomovců, kromě CHAR, který se tímto problémem zabývá, odhaduje jejich počet ve Velké Británii na 2 miliony. SHELTER odhaduje, že v Londýně spí na ulici 2 - 3.000 osob, ve zbytku Anglie je to 5.000 lidí. Každým rokem se v Británii stane bezdomovci 156.000 mladých lidí

FRANCIE

Celková populace bezdomovců je mezi 200 až 400 tisíci, ze kterých je 10.000 v Paříži a každým rokem narůstá o 7 %. 10 % celkové populace nebo 5,5 milionů lidí žije ve špatných podmínkách; 2 miliony z nich žijí v domech bez jakéhokoliv bytového zařízení. Instituce pro bezdomovce mají kapacitu přes 10.000 lůžek.

DÁNSKO

V roce 1980 bylo registrováno jako bezdomovci 20.000 lidí. V současné době je jejich počet odhadován okolo 30.000. Instituce pro bezdomovce: 2.243 míst v 67 ubytovacích zařízeních. Počet bezdomovců v ulicích Kodaně je odhadován kolem 4.000.

NĚMECKO

Dosavadní změny ve východním Německu a celém východním bloku přímo ovlivňují bezdomovství. V Německu se odlišuje bezdomovství jednotlivců a rodin. Odhadovaný počet osamělých bezdomovců je 150.000 a 850.000 lidí v bezdomovských rodinách. Přes 2,5 milionu lidí, zvláště v bývalé NDR, má bydlení nízké úrovně.

ITÁLIE

Rozsah bezdomovství je v Itálii, kde existují velké rozdíly mezi severem a jihem, neznámý. Bezdomovství určitě ovlivnilo uzavírání psychiatrických léčeben v několika minulých letech.

Země je nyní vystavována masivní imigraci z Afriky a ostatních zemí jako Albánie a bývalá Jugoslávie.

Odhaduje se, že 100.000 lidí má bydlení nízké úrovně.

HOLANDSKO

24.000 až 30.000 bezdomovců. Počet bezdomovstvím ohrožených lidí je asi 150.000. Průzkum předpovídá 53.000 bezdomovců v roce 2000.

Rozmístění 30.000 bezdomovců: 3.000 nebo 10 % na ulici, 5.000 v ubytovacích centrech pro bezdomovce, 22.000 v ostatních institucích nebo dočasném bydlení, velká část z nich je v dočasném podnájmu nebo levných penzionech.

ŘECKO

Nejsou žádné odhady počtu bezdomovců. Politici ve vládě neznají termín bezdomovství. Kromě faktu, že chudí lidé jsou spojováni se ztrátou slušného bydlení, je bezdomovství více méně ignorováno.

Přesné údaje o bezdomovství v Evropě nemohou být poskytnuty: téměř neexistují oficiální statistiky: kromě squatterů a špinavých lidí bez střechy nad hlavou je bezdomovství skrytým problémem: jeho složitost vede k různým definicím termínu „bezdomovství“.

Nicméně nejlepší odhady počtů bezdomovců v Evropě jsou ke třem milionům, to je 1 % celkové evropské populace. Tento údaj obsahuje celkové množství lidí spících na ulicích, lidí závislých na noclehárnách, ubytovnách, nemocnicích: a lidí v krátkodobém nejistém ubytování. Odhaduje se, že nejméně půl milionu z nich jsou svobodní lidé.

Zdroj: FEANTSA

Čtvrtá oblast je vlastně ta, kde se nacházíme nyní – *střední a východní Evropa*. Jeden z důvodů, proč jsme tu, je, že se chceme poučit nejen o stavu a trendech v bezdomovství, ale že se chceme dozvědět něco o vašich přístupech a řešeních tohoto problému.

Nemám zde mnoho statistik, ale na některé se můžeme podívat a uvidíme např. nástin stavu a počtu bezdomovců v EU. Jednou z těžkostí analýz výzkumů z různých států je odlišný způsob sběru a hodnocení informací. Tak vznikají problémy při srovnávání, ale dá se říci, že existují tři konglomeráty. Bezdomovství je vyšší ve velkých, průmyslových zemích, pak následují malé průmyslové země a jiné je to v zemědělských zemích.

(viz tabulku na následující straně)

ODHADY POČTU LIDÍ BEZ DOMOVA V EVROPSKÉ UNII

Země	Rok/zdroj dat	Populace (v mil.)	Počet bezdomovců
Belgie	1993, spotřebitelé služeb za 1 rok	10,0	26.379
Dánsko	1992, spotřebitelé služeb za 1 den	5,1	2.947
Německo	1990, odhad za 1 rok, pouze v Západním Německu	64,0	850.000
Řecko	1993, odhad za 1 rok	10,3	10.000
Španělsko	1990, odhad spotřebitelů služeb	39,1	29.659
Francie	1992, odhad za 1 rok	57,5	627.000
Irsko	1993, odhad za 1 rok	3,5	5.000
Itálie	1992, odhad na základě průzkumu	56,9	152.000
Lucembursko	1992, spotřebitelé 1 služby v 1 roce	0,3	608
Holandsko	1991, odhad za průměrný den	15,2	30.000
Portugalsko	1993, odhad z průzkumu	12,8	2.870
Velká Británie	1992, odhad za rok na základě informací z oficiálních statistik a od poskytovatelů služeb	57,9	642.980
		346,7	

Zdroj: Mary Daly, FEANTSA 1994

STATISTIKA BEZDOMOVců

Francie	}	9 na 1000
Německo		
Velká Británie		
Belgie	}	2 na 1000
Itálie		
Holandsko		
Lucembursko	}	1 na 1000
Irsko		
Dánsko		
Řecko		
Portugalsko		

Bezdomovství je vyšší ve větších zemích.
Bezdomovství je větší v severnějších zemích.

Zdroj: FEANTSA

Toto ukazuje nárůst bezdomovství, což je také velmi důležité. Odpusťte mi, pokud budu více referovat o lokální situaci ve Skotsku, protože ta je mi nejbližší, ale myslím si, že se dá přenést i na ostatní země. Když jsem začal pracovat v Edinburgu, byla tam tradiční situace, která trvala skoro jedno století. Bezdomovci byli ve většině muži středního a vyššího věku, většinou s problémem alkoholismu. Stejně to vypadalo v dalších průmyslových zemích, v Německu, Francii a Holandsku.

V polovině 80. let se stalo něco, o čem se zmínila Misia, země začaly mít ekonomické problémy a snižovaly své sociální výdaje a podpory. Zároveň s tím se zvyšovaly počty lidí bez domova. Částečně se tak stalo i ve Spojeném království, kde v r. 1988 byly vzaty mladým lidem všechny výhody a podpory v hotovostních i bezhotovostních platbách, a dodnes na ně nemají nárok.

Měřitelná fakta ukazují, že v periodě tří až čtyř let byl zaznamenán nárůst počtu mladých bezdomovců ve Spojeném království nejméně o čtyři až pět set procent. V té době, kdy se prohlubovala recese v Evropě, rostlo procento nezaměstnaných a stále více rodin shledávalo ekonomické potíže. To vše urychlilo už probíhající proces rozpadu tradiční rodiny. Zároveň s tím většina evropských vlád začala omezovat investice v programu sociálního bydlení. Výsledkem bylo stále více lidí se stále méně penězi, se stále menší šancí na bydlení.

Často říkáme, že *právo na bydlení* je základním lidským právem, a nikdo se s námi asi nebude přít. Ale v praxi, oproti obecným očekáváním, má málo evropských zemí, ale nejen těch, toto právo zakotveno v právním systému. Zde vidíme, že jedinou zemí, která má toto právo zakotveno bez jakýchkoliv podmínek ve svém právním systému, je Portugalsko. Další zemí, kde to v jakési formě existuje, je Francie a právě na její systém zahraniční nevládní organizace zaměřily svou pozornost. Takže to základní právo na bydlení, právo na střechu nad hlavou ve skutečnosti jednoduše v mnoha státech neexistuje (*viz tabulku na následující straně*).

Dále je zde několik příkladů ze statistiky nabídky bytových trhů. Jak vidíte, v současné době je nabídka *sociálního bydlení* minimální. Výstavba soukromých bytů je ve většině evropských zemí podporována státem. Ve druhé řadě je největší zájem o získání soukromých nájemních bytů, ale i jejich dostupnost dramaticky klesá. Jedním důvodem je také odebrání podpor. Ještě před deseti patnácti lety v mnoha zemích mohli lidé bez příjmu a zaměstnání dostat podporu na úhradu nájmu. Omezování rozpočtových výdajů na sociální podpory zapříčinilo snižování částek na podporu bydlení a nájmu, mnoho lidí si to nyní nemůže dovolit. V obchodní řeči to znamená, že atraktivnost pronajímání soukromých bytů je stále menší a to platí i o poskytnutí těchto bytů sociálnímu sektoru. Tento proces stále pokračuje.

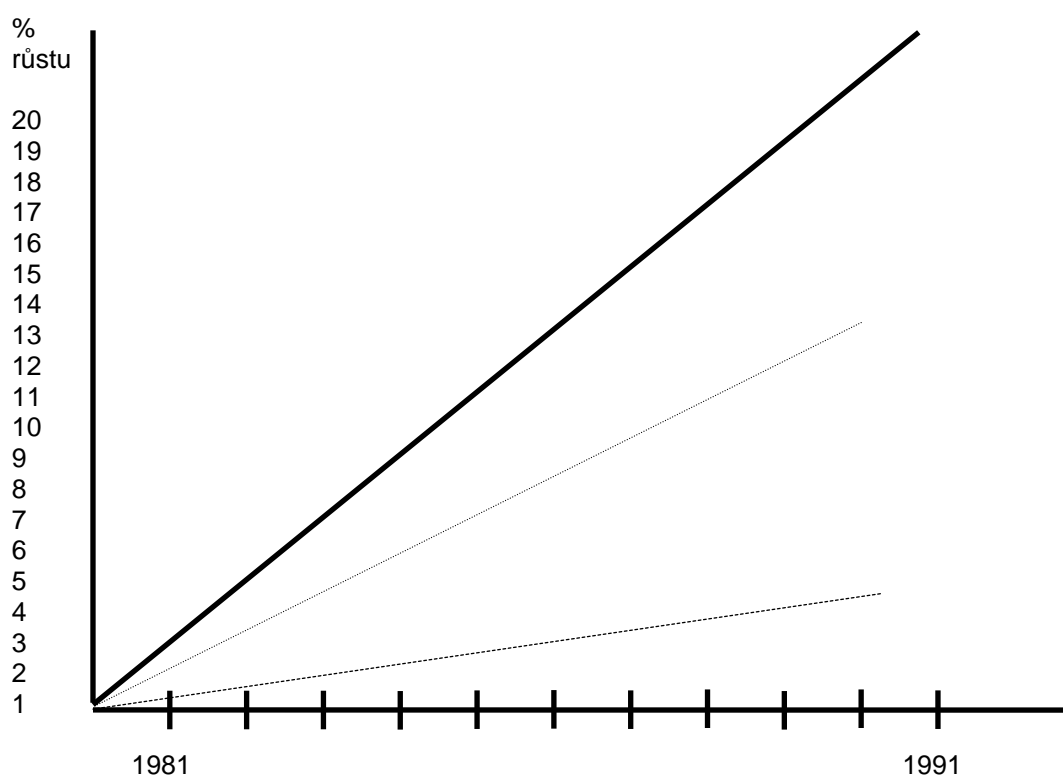
Uvedu příklad z Edinburgu. Před deseti dvanácti lety obsahoval seznam volných dostupných bytů přímo ve městě okolo pěti tisíc objektů k bydlení. Nyní je v seznamu těchto bytů asi pět set.

PRÁVO NA BYDLENÍ V ČLENSKÝCH STÁTECH

Členský stát	Existuje právo na bydlení?	Pramen tohoto práva
Belgie	nepřímo	zákony a praxe
Dánsko	nepřímo	zákony a praxe
Řecko	ne	
Španělsko	ne	
Francie	ano	zákon (Loi Besson, 1990)
Irsko	ne	
Itálie	ne	
Lucembursko	nepřímo	zákony a praxe
Holandsko	nepřímo	zákony a praxe
Portugalsko	ano	Ústava z r. 1976
Velká Británie	ano, pro omezené kategorie (lidé bez domova)	1997 Zákon o bydlení
Německo	nepřímo	zákony a praxe

Zdroj: FEANTSA

POPULACE, BYTY, DOMÁCNOSTI

Legenda:

utváření domácností	—
bytový fond
populace	-----

Zdroj: FEANTSA

Dalším faktorem ovlivňujícím bezdomovství jsou probíhající *demografické změny*. Červená linka zobrazuje růst populace ve Spojeném království v letech 1981 až 1991. Zelená linka zobrazuje růst výstavby a počet stávajících bytů ve stejném období. Z toho je patrný obrovský nárůst v nabídce bytů oproti změnám nárůstu populace. Třetí linka ukazuje počet jednotlivých domácností. Zde je vidět nárůst nejen populace, ale i bytového fondu. To je přímo spojeno se změnami ve společnosti, kdy průměrná rodina už nemá dva dospělé členy a několik dětí žijících pohromadě. Je mnohem více osamocených lidí nebo svobodných rodičů s dětmi. Tím vzniká nerovnováha mezi poptávkou po malých bytech a jejich nedostatečnou nabídkou a výstavbou.

Dalším tématem, o kterém bych chtěl mluvit, je *definice bezdomovství*, jak ji používá FEANTSA. Jednoduchá definice nejrozšířenější na veřejnosti je, že bezdomovci jsou lidé žijící na ulici, kteří nemají střechu nad hlavou a nemají kam se uchýlit ani na krátkou dobu. Definice, kterou používá FEANTSA, a asi i většina organizací pracujících s bezdomovci, je mnohem širší. Rozlišuje tři kategorie. Jednu tvoří lidé žijící v různých institucích, ne proto, že by chtěli, ale protože nemají kam jít.

V další jsou lidé, kteří mají nejisté bydlení a mohou o ně kdykoliv přijít. A dále jsou tu lidé, kteří mají bydlení z jakéhokoliv důvodu nazývané náhradní nebo podřadné. Definice tohoto bydlení záleží na lokalitě a zemi. Podle statistik zemí EU jde o bydlení bez vlastního sanitárního zařízení a zázemí. Nemám statistické podklady, ale podle zkušeností odhaduji, že v zemích EU tak žije kolem 70 miliónů lidí.

PRACOVNÍ DEFINICE BEZDOMOVSTVÍ FEANTSA

1. Lidé, kteří nemají střechu nad hlavou
2. Lidé žijící v institucích, protože nemají kam jít
3. Lidé žijící v nejistém ubytování
4. Lidé žijící v nevhodném a standardu neodpovídajícím ubytování

Poznámka:

V potaz musí být bráno také:

- i) trvání bezdomovství
- ii) krátkodobá krize v. dlouhotrvající bezdomovství

Zdroj: FEANTSA

Jsme přesvědčeni, že existují ještě další dvě položky, které je třeba vzít na vědomí při hledání definice pojmu bezdomovství. Jednou je doba, po kterou jsou jedinec či rodina bezdomovci. Dalším hlediskem je, zda jde o krátkodobou krizi, která může být rychle vyřešena či jde o dlouhodobou záležitost bez viditelného řešení.

DŮVODY BEZDOMOVSTVÍ

Sociální a demografické změny
např. rozpad rodiny

Ekonomická změna
např. nezaměstnanost

ZTRÁTA VHODNÉHO
DOSTUPNÉHO BYDLENÍ

Správní nezodpovědnost
např. podpory

Změna politického
řádu

Zdroj: FEANTSA

To jsou jen některé z mnoha stránek problému. Nezáleží na ostatních problémech, které jedinec či rodina bez domova může mít, když nemají dostatečné bydlení. Řešení ostatních problémů je v tom případě ztráta času. Ostatní důvody vzniku bezdomovství (sociální situace, demografické změny, rozpad rodiny, ekonomické změny nebo nezaměstnanost, snižování či rušení podpor, nezodpovědnost státu, změna politického systému či agendy v té které zemi) by neměly ovlivnit jádro problému, kterým je nedostatek volných bytů, které musí být dostupné a lidé musí mít dostatek prostředků k zaplacení nájmu.

Podle toho, co jsem zde od různých lidí v minulých dnech slyšel, má Česká republika velký problém v nedostatku bytů.

Jedním z největších úkolů nevládních organizací je *změnit náhled veřejnosti*, která má vytvořené stereotypy o bezdomovcích a jejich situaci. Všeobecně jsou viděni jako nežádoucí osoby. To by mělo odrážet potřebu zvyšování finanční podpory projektů k odstraňování bezdomovství a k pomoci bezdomovcům. Bezdomovství není samozřejmě populární.

Obecně řečeno, lidé, kteří jsou bezdomovci, spadají do různých kategorií. Než se o tom zmíním dál, chci říci, že když jsem já, nebo FEANTSA, obecně tázán na definici bezdomovce, tak odpověď je: Jste to vy nebo já. Bezdomovcem může být kdokoliv.

CHARAKTERISTIKA BEZDOMOVců

1. Chudoba
2. Nezaměstnanost
3. Negramotnost
4. Většina mužů (66 % – 80 %)
5. Většinou svobodní (90 % mužů + 60 % žen)
6. Menšinu tvoří migranti a uprchlíci (viz Německo, Řecko, Itálii)

CESTY K BEZDOMOVSTVÍ

Muži – viditelné (nezaměstnanost atd.)

Ženy – skryté (rozpad rodiny atd.)

Zdroj: FEANTSA

Máme zkušenosti, že v rozvinutých zemích jako je Německo, Francie, Spojené království se mnoho i vysoce profesionálních a vzdělaných lidí stalo bezdomovci. Co je ale společným rysem bezdomovců, je, že až na výjimky jsou to velmi chudí lidé, kteří, kdyby nebyli chudí, si nějaké bydlení zajistí. Ne všichni, ale většina bezdomovců je nezaměstnaná a má nízké a nedostatečné vzdělání. Většina bezdomovců jsou muži, ale existují i náznaky nárůstu počtu žen mezi bezdomovci.

Ještě existuje fenomen *skrytého bezdomovství*. Sem patří lidé, zejména ženy, kteří jsou bezdomovci, ale neobjevují se ve statistikách ani na ulicích. Jsou schopni si vždy na krátkou dobu najít bydlení u někoho jiného. Většina bezdomovců jsou svobodní lidé. Menšinu v rámci bezdomovců, ale zřetelnou, tvoří uprchlíci a to zejména v Německu, Řecku a Itálii.

Zde bych ukončil svůj příspěvek a pokračovat budeme v otevřené diskusi.

KLÍČOVÉ KROKY FEANTSA

1. Na bezdomovství je třeba hledět jako na součást měřitelnosti potřeby bydlení
 - obecná definice
 - spolehlivá statistika
2. Legislativa k zajištění základního přístupu k právům ve všech zemích
 - bez výhrad
 - žádná nepovinná (volitelná) opatření
3. Strategie bydlení pro lidi bez domova
 - v rámci celkové politiky bydlení
 - fond bydlení je malý ve Španělsku, Řecku, Itálii, Portugalsku
 - brát v úvahu.....
 - nabídka
 - přístup
 - kvalitu
 - stálost
 - doplňkové (podpůrné) služby

KLÍČOVÉ AKTIVITY FEANTSA

1. Podpora nevládním organizacím
 - podporovat sbírání dat
 - podporovat profesionální přístup
 - podporovat kampaně
2. Seznamovat s problémem bezdomovství nejširší veřejnost
 - mediální aktivity
 - sleep outs
 - otevřené promluvy (diskuse)
 - noviny v ulicích
3. Kampaně na úrovni EU za dostupnost bydlení
 - otázka fondů bydlení
 - odpovědnost na evropské úrovni
 - shromažďování informací

CHARAKTERISTIKA SLUŽEB PRO BEZDOMOVCE NEVLÁDNÍCH ORGANIZACÍ V EVROPĚ

poskytování přístřeší, oblečení nebo jídla	80 %
poskytování informací o právech	60 %
poskytování reintegračních a resocializačních služeb	50 %
lobování, průzkum, právní zastupování	20 %

Zdroj: Mary Daly: Homelessness the rising tide – 1st report of the European Observatory on Homelessness. FEANTSA, Brussel, 1992.

VŠEOBECNÁ ROZPRAVA

John Evans:

Vím, že jste z různých koutů tohoto státu, a že situace je všude odlišná, ale chci se zeptat, co si myslíte, že je nejdůležitější pro co nejefektivnější práci s bezdomovci?

Václav Rak (AD Chrudim):

Asi nejdůležitější je pochopení místních a okresních orgánů, být přístupní ke zřizování azylových domů nebo něčeho podobného. Několikrát jsem se setkal s tím, že pracovníci okresního úřadu by byli rádi, kdyby taková instituce v okrese byla, ale není pochopení. Možná, že to jsou finanční důvody okresu, města. Ale stále to zůstává příčinou toho, že azylové domy nejsou. A pokud není střecha nad hlavou, tak nelze ani začít.

Miloslava Bičíková (AD Pardubice):

Jaké jsou zkušenosti s jiným řešením bezdomovství ve světě? Existují např. nějaké zemědělské objekty, kde mají bezdomovci možnost se uplatnit, kde mají možnost získat třeba trvalé bydliště a zaměstnání, kde jsou vedeni k tomu, aby žili pokud možno samostatně, a aby měli určité soukromí a povinnosti?

John Evans:

Nevím, jestli jsem dobře rozuměl a odpovím kompletně. Především se jedná o rekvalifikaci nezaměstnaných. Nejprve je nutné lobovat a prosazovat tyto záměry co nejjednodušší cestou u státních orgánů. Myslím, že v tom máte jako malá země větší šanci než velké země. Vlády Spojeného království, Německa a Francie jsou velmi vzdálené od lokálních potřeb. Žijí a pracují ve Skotsku a tam, jak možná víte, budeme mít svůj vlastní parlament. Doufáme, že systém bude podobný jako ve Skandinávských zemích a bude založen na podobných principech. Tím se mnohem více přiblíží

Lobování je dlouhý a náročný proces. Dá se přirovnat k působení vodních kapek na kámen. Tak dlouho na něj působí, až ho naruší. Jako nevládní organizace si musíme dát pozor na dělání kompromisů. V západních zemích stále rostou očekávání a požadavky na nevládní organizace, které poskytují své služby. Jedním z rostoucích požadavků je snižování ceny těchto služeb. Nemyslím si ale, že můžeme dobré služby poskytovat za nižší cenu. Na nevládních organizacích je, aby udržovaly standard a kvalitu. Prokazatelná kvalita je velmi důležitým argumentem (nástrojem, prostředkem) při lobování.

Antonín Plachý:

Já bych chtěl jen k lobování dodat, že se samozřejmě pokoušíme lobovat a lobujeme i u těch nejvyšších orgánů, ale problém u nás je trošku v tom, že se v poslední době ti vysocí představitelé často střídají. Takže, kdybych použil příměr p. Evanse, my když začneme působit na kámen a on už se začíná malinko rozleptávat, tak ten kámen odejde a

někdo nám tam dá nový kámen a my musíme začínat znovu. Ale děláme to a děláme to trpělivě a nic jiného nám nezbyvá.

John Evans:

Druhá otázka, jak jí rozumím, byla na způsoby a nabídku výuky mladých lidí, které by pomohly k návratu do normálního života. Ve Francii existuje program, který poskytuje mladým lidem výuku spojenou s ubytováním. Ten ale není určen pouze bezdomovcům. Koncept ubytování a výuky (foyer) byl převzat i jinými zeměmi, mimo jiné i Spojeným královstvím. Myslím si ale, že to úplně neuspělo. Existují různé financované projekty mimo náš systém, které mají za cíl nabídnout základní výuku a zaučení.

Všimli jsme si, že mladí bezdomovci mají tak nízké vzdělání, že nejsou schopni číst a psát. V Edinburgu už přes rok funguje nový systém, který není zaměřen konkrétně jen na velmi mladé lidi, ale prakticky i na lidi jakéhokoliv věku. Prakticky se ho účastní lidé mezi 18 až 30 lety věku a zahrnuje hlavně výuku základních dovedností např. v malířství a dekorativních technikách. Absolventi pak zejména na zakázky starších lidí, kteří si nemohou dovolit běžné služby, malují byty. Existuje dokonce tým mladých lidí, kteří kultivují parky a zahrady. A další úplně odlišnou oblastí je dílna na výrobu hudebních nástrojů.

Po ročním fungování tohoto systému vychází najevo, že pouhé poskytnutí příležitosti k získání dovednosti nestačí. Je nutné je podporovat ve všech úrovních: v citové oblasti, uvést do původního stavu sebeúcty a sebedůvěry. To není jednoduchá práce a není to levný začátek. Ale po roce můžeme říci, že úspěch je vidět v tom, že několik lidí v tomto učení pokračuje a postupuje. Někteří z nich získali zaměstnání. Měli jsme jednoho mladého muže, který měl jasnou představu o tom, co chce dělat – chtěl být ředitelem pohřebního ústavu. Nakonec po dlouhém a usilovném snažení se mu podařilo jednoho manažera takového ústavu přesvědčit a ten mu nyní pomáhá v jednáních s řediteli ostatních podobných služeb o založení vlastního podniku a vypadá, že se mu to podaří.

Jednou z těžkostí je, že se lidé přicházející do těchto kurzů musí naučit pracovní disciplíně. Ve Spojeném království za to nedostávají žádné zvláštní finanční prostředky navíc, a proto je jejich jedinou motivací, že se tomu chtějí věnovat. Vše souvisí s novými vládními změnami na trhu práce, kdy lidé nedostanou žádnou podporu, když se sami nebudou snažit najít nějakou práci. V ostatních evropských zemích, např. v Německu, jsou pracovní vzdělávací programy pro mladé lidi na vysoké úrovni. V Německu je to dobře propojeno s komerčním sektorem. Po dohodě s odbory některé komerční firmy poskytují pracovní příležitosti mladým lidem. Ale opět je to velice nákladné a výsledky se nedostavují ihned.

Ve Spojeném království, Německu, Francii a většině západních zemí máme lidi třetí generace, kteří jsou nezaměstnaní. To znamená, že tři generace v rodině jsou bez práce a někde už jsou dokonce dvě generace bezdomovců. Pak už se velice těžko rozbíjí to, co se stalo víceméně tradicí.

Miloslava Bičíková:

Já bych ještě upřesnila to, co jsem měla na mysli. Jestli existuje někde ve světě nebo tady v Evropě nějaké zařízení, které by bylo jakýmsi detašovaným pracovištěm

azylového domu, kde by byl dozor, i když menší a ne 24 hodin denně, kde by ti lidé, kteří jsou schopni projít azylovým domem a prokázat, že jsou schopni pracovat a žít samostatně, si mohli vyzkoušet, jestli jsou toho schopni trvale a skutečně založit např. zemědělskou farmu, kde by pracovali a bydleli, jestli něco takového existuje.

Ilja Hradecký:

Nevím, jestli u nás něco takového existuje pro bezdomovce, ale pro drogově závislé, kteří se chtějí vyléčit z drogové závislosti, existuje několik takových zařízení. Obě kategorie se přitom prolínají.

John Evans:

Jak já vím, pro bezdomovce neexistuje nic takového. Existují zařízení pro drogově závislé.

Misia Coghlan:

Chci jen dodat, že bezdomovství mladých je problémem ve městech zemí EU. Zmínila jsem se o projektu IGLOO – to je takový projekt, kde je spojeno ubytování s prací. Ve Francii existují takové projekty dva. V našich materiálech o nich najdete detailní informace i s kontakty.

Pavel Kosina (vznikající AD v Prostějově):

Otázka je, jak zvládnout menšinu bezdomovců, možná neprávem nazývaných „profesionální“, která na sebe upoutává pozornost a následně se preventivně zabývá těmi, kteří jsou v kategorii ohrožených.

John Evans:

Toto je opravdu velmi důležitá část problému. Myslím, že státní autority a nevládní organizace už dlouhé roky pracují a pomáhají bezdomovcům. Ale na co všichni zapomínáme, je zeptat se bezdomovců, jakou pomoc by chtěli. Místo abychom pracovali pro ně, měli bychom pracovat s nimi. V mnoha zemích existují skupiny bezdomovců, nazývám je svépomocnými skupinami, a v nich jsou bezdomovci z ulice. Tyto skupiny si prakticky pomáhají se zakládáním a hledáním na společných setkáních, jejich aktivity se týkají prakticky čehokoliv, ale mají společný název „Promluvy“. A to je příležitost pro bezdomovce samotné, aby řekli, co chtějí, a že se sami chtějí znovu zařadit do společnosti. Skupina, která je ve Spojeném království, vytvořila nástin požadavků směrem k parlamentu, v něm vyjádřila všechny potřeby bezdomovců. Určitě existují bezdomovci, kteří si zvolili tento styl života dobrovolně, ale těch je jen velmi malé množství, menší než si můžeme představit. Kdybychom nechali bezdomovce vyjádřit jejich potřeby, tak bychom jim pomohli k návratu do majoritní společnosti. Ale opět to není rychlý a levný proces.

Kromě toho, je to záležitost velmi tvrdého lobování u vládních institucí, je potřebné ukázat, že je *mnohem nákladnější péče o někoho, kdo se stal bezdomovcem, než poskytnutí bydlení*. Mnoho lokálních autorit ve Spojeném království, Německu, Francii, Nizozemí se snažily umístit lidi bez domova do ubytování hotelového typu, poskytnout jim lůžko a snídani. Během krátké doby, asi po roce fungování tohoto systému, bylo zjištěno, že je mnohem levnější poskytnout těmto lidem vlastní byt nebo dům. K tomu komentáři, který zde zazněl o situaci zde, mohu dodat jen to, že velmi málo lidí chce být bezdomovci. Většina z nich může a chce žít to, co nazýváme normální způsob života.

Ilja Hradecký:

Dovolil bych si říci k tomu něco z naší zkušenosti, protože už dosti dlouho pracujeme s bezdomovci uprostřed Prahy, kde je frekvence asi největší, v naší databázi máme více než deset tisíc jmen bezdomovců, kteří vyhledali naši pomoc. Jestliže vidíme v televizi, a televize to s oblibou dělá, rozhovor s bezdomovcem na nádraží a on řekne „Mně to vyhovuje“, tak to není pravda. Jsou to lidé, kteří rezignovali na jakoukoliv vlastní snahu zařadit se zpátky do společnosti, protože se pokusili, ale sami to nezvládli. Mezi našimi klienty, kteří vyhledávají pomoc v Bolzanově ulici, je přibližně 85 až 90 % lidí zdravotně postižených nebo chronicky nemocných, většinou psychicky. U těchto lidí (myslím, že všichni s tím máme podobnou zkušenost) se nedá hovořit o nějakém rozhodnutí, koneckonců těžko si představit někoho, kdo se rozhodne např. být někde v mrazu venku a žít se odpadky z popelnic z vlastní vůle, protože se mu to líbí, a že je s tím spokojený. Faktem je, že veřejné mínění to tak vnímá, že stále v nás zůstává socialistické myšlení, že když někdo 14 dní nepracuje, tak už je to živel vyhýbající se práci a už by měl jít do kriminálu. Tak tomu v socialismu skutečně bylo - 14 dní bez zaměstnání byl trestný čin.

Pavel Kosina:

Já bych k tomu chtěl upřesnit problém bezdomovce. Myslím si, že většina z nich neměla v úmyslu se stát bezdomovci. Nejzákladnější pomoc se dnes na mnoha místech nabízí, takže časem podlehne takové představě, že toto se dá dělat do budoucna s úspěchem a není snaha o nápravu jeho odpovědí na tuto pomoc. Naopak si myslím, že se pokouší o využití této pomoci s chytračením. Považuji to spíš za prvek, který je

častější než odezva, že já bych tu pomoc, kterou jsem získal, následně odplatil tím, že bych začal pomáhat druhým a začlenil se do života, jak se ode mne očekává.

Ilja Hradecký:

Už se tu hovořilo o tom, že je potřeba jednat individuálně s každým klientem, hledat s ním motivaci pro další život. Svůj program si musí stanovit on sám, my ho k tomu můžeme přivést. Je potřebná naše asistence k tomu, aby se dostal ze svých depresí, ze svých psychických problémů do stavu vlastní aktivity. Je to věc vašeho osobního přístupu. Faktem ale je, že veřejnost bude ještě dlouho vidět tyto lidi, kteří se sebou nedovedou nic udělat, negativně. Navíc je bude zaměňovat s lidmi, kteří nemusí být bezdomovci, s lidmi, kteří po nádražích bývají opilí a které označuje za bezdomovce. Na Hlavním nádraží v Praze máme

zkušenosti, že mnoho těch lidí, které sdělovací prostředky ukazují jako bezdomovce, bezdomovci ve skutečnosti nejsou. To jsou lidé, kteří někde bydlí, a kteří tam jsou třeba proto, aby okrádali nebo se chovali jinak nezákonně.

(nepředstavil se):

Chtěl jsem jen doplnit o svůj postřeh příčin bezdomovství. Podle mě jsou tři zásadní příčiny: První je závislost buď na alkoholu nebo na drogách, druhá skupina, poměrně malá, jsou lidé, kteří nemají zájem dělat a třetí skupina jsou lidé, kteří jsou tělesně nebo fyzicky postižení. Z toho vycházejí další kategorie bezdomovců.

John Evans:

Kdybychom se vrátili k té předešlé otázce, bylo by to na dlouhou filozofickou úvahu. Proč by lidé měli být vděční za to, že jsou dodržována jejich základní lidská práva?!

Helena Miklová (Okresní úřad Zlín):

Já bych chtěla říci, že je to otázka mého přístupu. Jedna věc je, jak se k tomu staví okolí, veřejné mínění, to je věc lobování a osvěty a druhá věc je, jestli já chci pomáhat, jaký já mám k tomu svůj osobní postoj. A potom otázka, kterou bych chtěla položit, protože se u nás chystá návrh zákona o sociální pomoci. V tom zákoně jsou uvedené tzv. domy na půli cesty. Já bych se chtěla zeptat, jestli v západní Evropě, když jsou domy na půli cesty, jsou kombinované. Zda v tom domě, dejme tomu pro mladé lidi mohou bydlet lidé z dětských domovů, výchovných ústavů a věznic, anebo jsou ti mladí lidé kategorizováni i do těch domů, vždy podle zaměření nebo podle té problematiky, ze které vychází?

John Evans:

Ano, malá poznámka o domech na půli cesty. Principy, které jsou nyní vyvíjeny pro tyto domy, stojí na předpokladu, že lidé by měli mít, pokud to jen jde, stálý domov, když ho potřebují. V domově jsou podporováni a tak, jak se stále více osamostatňují, tato podpora klesá. Velkou výhodou je, že netlačí na obyvatele, aby co nejdříve přešli jinam, ale že mají příležitost se naučit starat se o svoji domácnost a pak si sami pořídí svůj vlastní byt. A jak se stále více zabydlují, klesá profesionální podpora zvenčí a oni začínají žít tak jako vy nebo já. Předpokladem úspěšného dořešení tohoto problému je dostatek sociálních bytů, a tím se vracíme na začátek.

Antonín Plachý:

Jak se vybírají lidé pro tyto domy?

John Evans:

Jednotlivé projekty jsou zaměřeny na konkrétní skupiny lidí. Řešení pak záleží na jednáních s autoritami, které spravují a vlastní domy, na lokálních autoritách, na

společnostech pro bydlení, ale také na vlastních půdách. Pokud se jedná např. o mladé bezdomovce, nejprve jsou ubytováni v nějaké základní záchranné ubytovně, kde je jim poskytnuta základní „první“ pomoc při zajišťování přístupu k finančním podporám, lékařská péče a všechno ostatní, co potřebují. A když se stabilizují a dosáhnou určitého bodu, pak zodpovědní lidé z ubytovny a ti, kteří budou pokračovat v sociální asistenci, po zjištění, že je to správné řešení, doporučí a nabídnou ubytování v domě na půli cesty. Samozřejmě, že ne vždy je to rozhodnutí správné a ten proces se často opakuje. Stejný systém platí i pro další skupiny, ať už jsou to svobodní rodiče nebo mladí bezdomovci nebo bezdomovci vyššího věku.

Miloslava Bičíková:

Ještě bych se zeptala, ta organizace, která vznikla ve Velké Británii, organizace bezdomovců, kolik má členů a jaké požadavky může vznášet, nebo co je jí umožněno?

John Evans:

Jednoduše lidé, kteří jsou na ulici, nemají možnosti a mnoho důvodů k tomu, aby se sami organizovali. Když ale poznáte některé z těchto lidí, najdete mnohem více schopností a iniciativy, než byste čekali. Ve skutečnosti organizace musí vytvořit příležitosti, musí mít kancelář, telefon, nějaké sídlo. Dále by se měla utvořit malá skupina bezdomovců, kteří jsou trochu více nadaní a motivovaní a jsou ochotni to dělat. V praxi se obvykle stává, že organizace, která to sponzoruje, pomáhá i při obstarávání místností např. pro celodenní konference.

Jednou z možností je např. i poskytnutí tzv. „grafitti wall“. Svou roli hraje i produkce nějaké hudby, možnost postavit se a moci cokoli říci. Myslím si, že nejdůležitější pro bezdomovce samotné je fakt, že např. když já něco řeknu o bezdomovství, možná si toho všimne tisk, že budou poslouchat politici. Ale když o bezdomovství budou mluvit sami bezdomovci, přitáhne to desetkrát větší pozornost. A co je nanejvýš překvapující, je množství talentů, které nejsou využity, jsou mezi nimi velmi talentovaní lidé, o kterých se domníváme, že jsou bez domova a bez naděje.

Miloslava Bičíková:

Bylo to velmi zajímavé, ale nebyla zodpovězena má otázka. Zajímalo mě, pokud ve Velké Británii existuje organizace bezdomovců, která musí být zastoupena několika členy, tak kolik těch členů vlastně je a jestli mají právo vznášet ještě nějaké jiné požadavky, než třeba je právo na bydlení, na podporu apod. Jestli funguje asi jako odbory tady.

John Evans

Ano, připomíná to něco jako unii bezdomovců. Existuje malá skupinka asi pěti, možná šesti lidí, kteří se tím zabývají. Organizují se skoro na celý úvazek, ale když už by něco takového vzniklo a fungovalo, bylo by velmi překvapující, kdyby se do toho zapojilo i několik stovek členů. Kdybychom médiím (televizi, tisku) oznámili, že se bude konat akce, které se zúčastní několik stovek bezdomovců, aby mluvili o sobě, své situaci a o tom, jaké

mají představy o pomoci, podle mé zkušenosti by o to určitě média projevila obrovský zájem. Musíme říci, že politikům se to nelíbí.

Mike Stannett (Armáda spásy):

Řekli jste, že na Vás to, co jste viděli v minulých dnech, velmi zapůsobilo, jakého vývoje bylo během posledních osmi let dosaženo. Mnoho přítomných jsou ředitelé ubytoven pracujících přímo s bezdomovci a oni si uvědomují, že by dalším krokem pomoci mělo být poskytnutí návazného bydlení a my toto vidíme jako obrovskou překážku v řešení problémů. Mohli byste nám doporučit nějaké návrhy, strategie, které by nám pomohly rozbít tuto stěnu a jak dlouho by to mohlo trvat?

John Evans:

Myslím, že je to těžká otázka a na dlouho. Ale nemyslete si, že ostatní nebyli tam, kde jste nyní vy. Skoro každá další země tím prošla a trvalo roky, než to zbořila. Autority, které jsou odpovědné za bydlení, mají před sebou dlouhý seznam čekatelů na byt a mají před sebou rozhodnutí, zda dát byt svobodné osobě bez domova, bez závazků či rodině s dětmi, pak dům vždy dostane rodina. Ze svých poznatků mohu říci, že váš největší úkol je stále žádat o ubytovací prostory. Určitě nevím o vaší situaci tolik, abych ji mohl komentovat a říkat vám, co dělat. Mohu mluvit o tom, co se děje v jiných zemích. Neexistuje jediný přístup, je jich mnoho. Jedním z nich je přesvědčování vlastníků sociálních bytů, státních a vládních orgánů, lokálních autorit, bytových asociací.

Ilja Hradecký:

Před ukončením semináře bych chtěl říci, co mi stále leží v hlavě – to, o čem mluvil kolega z Prostějova. Je to vždy otázka, jakým způsobem pomoci člověku, který pro pomoc přichází. Já jsem přesvědčen, že když dáme najíst každému, kdo to potřebuje, tak tím ochráníme společnost před krádežemi z nouze, jestliže umožníme hygienu takovému člověku, tak ochráníme společnost před přenosnými chorobami a jestliže takového člověka, pokud je nemocný, přinutíme jít k lékaři (a my je opravdu nutíme jít k lékaři), tak jeho samotného ušetříme všelijakých trápení a zase ochráníme společnost před chorobami. I když máme pochybnost, jestli ten člověk nás nezneužívá, tak rozhodně stojí za to, alespoň minimum tomu člověku dát.

Antonín Plachý:

Otevřeli jsme spoustu problémů a máme před sebou možná konkrétněji stanovené cíle. Mám na mysli konkrétně to bydlení. Možná, že se nám to zdá nereálné v této fázi, ale když si vzpomeneme, jak jsme začínali s několika málo azylovými domy v republice a dnes třeba SAD má 47 členů a další se hlásí, tak si myslím, že i ty zdánlivě nereálné cíle se možná přibližují.

Na závěr mi nezbyvá nic jiného než poděkovat. Děkujeme těm, kteří nám umožnili, abychom zde mohli být – tedy olomoucké Charitě, prosíme o tlumočení poděkování Arcibiskupství, těm, kteří nám umožnili být v této místnosti, abych poděkoval všem těm málo

viditelným, kteří pracovali v organizačních věcech. Děkujeme tlumočnickovi. Samozřejmě největší dík patří našim hostům, kteří přijeli mezi nás. Jistě dovolíte, abych jim za nás všechny poděkoval za informace, povzbudivá slova, za čas, který s námi strávili. Myslím, že jsme se postupně začali cítit, jako bychom se znali už delší dobu, a jako bychom už delší dobu spolupracovali. Jakoby zkrátka byli jedni z nás a to je jistě dobré. Chci jim popřát mnoho síly v té nelehké práci, mnoho moudrosti, mnoho elánu. Chci jim také popřát pěkný pobyt v naší zemi.

Děkujeme také vám všem, kteří jste přišli a možná, že se sejdeme ještě ve větší sestavě na nějaké další společné akci.

FEANTSA

Fédération Européenne d'Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abri
(Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci)

Sídlo: 1, Rue Defacqz, 1000 Bruxelles, Belgique

FEANTSA je podporovaná Evropskou komisí a Evropským parlamentem

Struktura: FEANTSA má více než padesát členů (národních a regionálních sdružení a časopisů bezdomovců) v zemích Evropské unie, USA, České republice a Rusku. Nejvyšším orgánem je valná hromada, která volí předsednictvo a výkonný výbor.

CÍLE

1. Burcovat evropské instituce a národní vlády k pomoci bezdomovcům a k eliminaci fenomenu bezdomovství.
2. Podporovat politiku k eliminaci fenomenu bezdomovství v členských zemích EU.
3. Předkládat specifické návrhy Evropskému parlamentu a Evropské komisi pro zastavení tohoto fenomenu a sledovat vývoj v Parlamentu a Komisi v této oblasti.
4. Koordinovat národní organizace pracující s bezdomovci, pomáhat jim a podporovat je v jejich zápase za eliminaci fenomenu bezdomovství.
5. Podporovat výměnu zkušeností a poznatků mezi nestátními organizacemi s ohledem na bezdomovce.
6. Rozvíjet studium a výzkum problému bezdomovství v členských zemích z pohledu druhu, rozsahu a příčin.
7. Burcovat veřejné mínění

(článek 3 Stanov)

AKTIVITY

1. Výzkum: Od r. 1991 je FEANTSA odpovědná za Evropskou observatoř bezdomovství. Shromažďuje a publikuje informace a statistiky týkající se fenomenu Bezdomovství v členských státech.
2. Síť: FEANTSA poskytuje svým členům podrobné informace o programech EU a podmínkách financování projektů. Nabízí svým členům možnost koordinace aktivit ve všech členských zemích. Umožňuje svým členům vytvářet síť specifických pracovních skupin. Využívá svou evropskou platformu k vytváření aliancí s jinými evropskými skupinami.
3. Lobby: FEANTSA reprezentuje své členy před různými evropskými institucemi (Evropská komise, Evropský parlament, Hospodářský a sociální výbor, Regionální výbor, Rada Evropy).
4. Komunikace: FEANTSA podporuje poznání problematiky bezdomovství zejména rozšiřováním svých publikací, příspěvky do novin a časopisů, účastí na seminářích a důležitých setkáních na evropské úrovni týkajících se sociálního vyloučení, organizováním mezinárodních seminářů, mediálních událostí a tiskových konferencí.

SDRUŽENÍ PROVOZOVATELŮ AZYLOVÝCH DOMŮ V ČR

Počátkem roku 1990 začaly vznikat azylové domy. Vznikaly dost živelně a nekoordinovaně. Někde je zakládaly státní instituce, někde obce, jinde nestátní organizace. Několik lidí si uvědomovalo vážnost této problematiky a tak po mnoha jednáních založili občanské sdružení, které nese název Sdružení provozovatelů azylových domů (SAD). Členy tohoto sdružení jsou jednotlivé azylové domy z celé republiky. Je povzbudivé, že z několika mála zakládajících členů vznikla organizace, která má dnes již čtyřicet sedm členů. Jsou zde sdruženy domy státní, nestátní, obecní a církevní. Samozřejmě, že se jedná nejen o domy pro muže, ale i pro ženy a pro matky s dětmi.

Členství v SAD se stává prestižní záležitostí. Do sdružení je přijat pouze ten dům, který má koncepci. To tedy znamená, že azylový dům není jen ubytovnou, kterou klienti pouze prochází, ale musí mít program, jak lidem bez domova pomáhat. Způsoby této pomoci jsou dané specifikou oblastí, zřizovatelem, zaměstnanci, klientelou a v neposlední řadě i finančními možnostmi.

Jak je SAD organizováno? Jsme jediná organizace v republice, která sdružuje nejrůznější typy azylových domů. V čele SAD stojí sedmičlenný výbor, který je volen na dva roky. Zde jsou paritně zastoupeny základní typy azylových domů. Členové se scházejí nejméně čtyřikrát ročně na valné hromadě a jednou ročně na společném semináři. Na valných hromadách a seminářích převažuje vzdělávací program, který nenavštěvují jen členové SAD, ale v hojném počtu i sociální pracovníci ze státní sféry i samosprávy.

V letošním roce jsme ukončili vzdělávací kurzy vedoucích pracovníků azylových domů na Ostravské univerzitě. Jsme také přijati do mezinárodní organizace FEANTSA, která sdružuje národní organizace pečující o bezdomovce. FEANTSA je podporovaná Evropským parlamentem a Evropskou komisí. Zúčastňujeme se také jejich seminářů.

Jaký má SAD smysl? Rádi bychom spoluvytvářeli celkovou koncepci péče o lidi bez přístřeší. Celkově chybí rozvaha, kolik SAD je potřeba a kde by měly být zřizovány. Chybí zde základní pravidla financování. Uvědomujeme si, že azylové domy nemohou řešit problémy rizikové skupiny obyvatelstva samy. Je třeba velmi úzce spolupracovat s těmi, kteří se starají o narkomany, alkoholiky a i o ty, kteří propadli jiným závislostem. Dále bychom měli spolupracovat s těmi, kteří promýšlejí alternativní tresty a probační péči. Dalším úkolem SAD je pomoc při zakládání nových azylových domů. Nabízíme nejen možnosti konzultací, ale také možnost stáží a přípravy nových zaměstnanců. Spolupracujeme také s Výzkumným ústavem MPSV při mapování problémů lidí bez domova v České republice. Bez kvalitního průzkumu nelze tyto problémy řešit. Problémů v této oblasti je jistě mnoho. Uvědomujeme si, že pokud se mají řešit, tak bez široké spolupráce to není možné. Jen tak budeme schopni pomoci nejen lidem v nouzi, ale také celé společnosti.

Kontaktní adresa:

Antonín Plachý, předseda SAD, Nákladní 24, 746 01 Opava, tel/fax 0653 212 984, 0602 765 008, e-mail: adopava@idp.cz

PRÁCE ARMÁDY SPÁSY S BEZDOMOVCI V ČESKÉ REPUBLICE

Armáda spásy (AS) je křesťanským misijním hnutím, které působí ve 103 zemích světa a od svého založení před 133 lety se vyznačuje také rozsáhlou sociální prací. Vzhledem ke svému prvotnímu cíli – pomáhat chudým, slabým a odmítaným – byli členové AS jedněmi z prvních lidí, kteří se v širším měřítku začali věnovat praktické pomoci těm, kteří jsou dnes známi pod souhrnným pojmem „bezdomovci“. Pomoc lidem bez přístřeší i dnes tvoří silnou součást práce AS v různých zemích.

V bývalém Československu působila AS od roku 1919 do roku 1950, kdy byla komunistickým režimem zakázána. Činnost byla obnovena v roce 1990, kdy bylo založeno občanské sdružení Armáda spásy, které úzce spolupracuje s celosvětovou Armádou spásy a především s holandskou AS. Proto můžeme aktivně využívat dlouholetých zkušeností z práce v dalších evropských zemích a přitom být opět českou Armádou spásy.

I když je činnost AS v ČR širší – provozujeme komunitní denní střediska, domov pro seniory atd. - přesto péče o bezdomovce tvoří významnou součást našich aktivit. V současné době pracujeme v Praze, Brně, Ostravě, Havířově, Krnově a Karlových Varech. Zahájení práce na dalších místech je v jednání. Celkem poskytujeme v celé republice 462 míst/lůžek pro muže, 70 pro ženy a 115 pro matky s dětmi bez domova.

Naším cílem je nejen poskytnout střechu nad hlavou, jídlo a ošacení, ale také pomoci lidem nalézt sebe sama, svou důstojnost, a nalézt cestu ze své zdánlivě bezvýchodné situace. Proto nejsou azylové domy AS pouhými noclehárnami, ale zařízeními, která mají strukturovaný program, jehož cílem je motivovat a pomoci klientům dostat se zpět do společnosti, ze které „vypadli“. K tomu slouží práce sociálních pracovníků, pečovatelů, různé resocializační programy, pracovní terapie atd. Od klienta se očekává aktivní spolupráce na řešení své situace, která je podmínkou pobytu na azylovém domě.

Pochopitelně úspěch této práce vyžaduje, aby azylové domy nebyly „stojatými vodami“, kde lidé pouze skončí, ale aby měly široké společenské vazby na další organizace, úřady, společenské struktury. V tomto ohledu se jeví jako velice prospěšné využívat zkušenosti zemí, ve kterých se s problémy bezdomovství potýkají již delší dobu. Proto velice vítáme možnost podílet se na práci organizace FEANTSA, jejímž je AS korespondenčním členem. Tak můžeme těžit ze zkušeností nejen Armády spásy, která sama pracuje ve většině zemí Evropské unie a v řadě postkomunistických států, ale také ze zkušeností, úspěchů i chyb, které nasbíraly další organizace pracující na tomto poli.

Usilujeme o společný rozvoj s vyspělými zeměmi Evropy, nemůžeme očekávat, že se nám vyhnou společné problémy. Lidé si nevolí osud bezdomovce. V naprosté většině se do něj „propadnou“, když něco podstatného v jejich životě a v jejich okolí selže. Pak je nesmírně důležité, je-li nablízku někdo, kdo jim kvalifikovaným způsobem podá pomocnou ruku a nevyloučí je z naší „normální“ společnosti. Protože bezdomovcem se za určitých okolností může stát každý z nás.

Kontaktní adresa:

Mike Stanett, Tusarova 60, 170 00 Praha 7, tel. 02-66710477, fax 02-806915, e-mail: mrsrka@mbox.vd.cz

PROGRAM NADĚJE NA POMOC BEZDOMOVČŮM

Naděje vznikla spontánně v srpnu 1990, ve chvíli, kdy se na pražských nádražích shromažďovaly skupiny rumunských uprchlíků. První pomocí bylo podávání stravy na nádraží, nouzové ubytování v Praze a posléze samostatná činnost ve vládních uprchlických táborech. Již 2. září 1990 Naděje otevřela školu pro děti od 3 do 18 let v uprchlickém táboře Jabloneček, zvláštní důraz byl kladen na výuku českého jazyka. Záměrem Naděje byla integrace uprchlíků do společnosti. První verze integračního programu počítala s nabídkou ubytování, hygieny a stravování, zprostředkováním práce, poradenstvím, osvětou a kursy a duchovenskou péčí. Brzy začali mezi beneficienty převažovat českoslovenští občané, kteří přišli o domov nebo byli propuštěni z vězení. Integrační program byl proto přeformulován na pomoc bezdomovcům s uplatněním vícestupňové struktury.

Integrační program

Integrační program (od vzniku Naděje v r. 1990) je určen na pomoc lidem společensky vyloučeným a lidem, kterým společenské vyloučení bezprostředně hrozí. Jeho smyslem je spoluúčast na hledání životních cílů a společenského uplatnění. Součástí programu je okamžitá pomoc při uspokojení základních lidských potřeb, ale také nabídka ubytování a dlouhodobější pomoci. Integrační program je určen osobám, které splňují několik základních podmínek:

- a) pomoc potřebují,
- b) jsou ochotny pomoc přijmout,
- c) jsou schopny a ochotny podřídit se integračnímu programu.

Program je koncipován vícestupňově se speciálními službami. Nultý stupeň plní od roku 1990 dvojí úkol, jednak krizového centra s psychoterapií a možností uspokojení základních životních potřeb, jednak začátku vlastního integračního programu. Všechny služby nultého stupně jsou nabízeny bezplatně:

- a) dobré slovo, přátelský rozhovor (psychoterapie),
- b) osobní hygiena (sprcha, holení, desinfekce),
- c) ošacení a obuv (ze sbírek),
- d) nasycení a občerstvení (z potravinové banky),
- e) posezení a odpočinek v teplém, čistém a přívětivém prostředí,
- f) nabídka a zprostředkování práce, pracovní poradenství,
- g) nabídka asylového ubytování (podle možností),
- h) lékařské vyšetření a ošetření, zdravotní poradenství,
- i) osvěta a poradenství, společenská výchova, sociální prevence,
- j) asistence při jednání s úřady,
- k) kulturní aktivity beneficiantů,
- l) křesťanská misijní a pastorační služba.

První, druhý a třetí stupeň je založen na asylovém společném ubytování různého typu s nabídkou souvisejících služeb. Domácí řády jsou poměrně přísné a jejich dodržování se vyžaduje. Zvláštní důraz je kladen na práci (v nižším stupni alespoň příležitostnou, ve vyšším stupni řádný pracovní poměr). Na ubytování a další služby klienti přispívají diferencovaně.

Modifikace integračního programu

Specifickým skupinám beneficentů jsou určeny zvláštní součásti integračního programu: pomoc mladým lidem, pomoc starým bezdomovcům, postpenitenciární pomoc, pracovní terapie a zdravotní péče.

Pomoc mladým lidem, zejména odchovancům dětských domovů jako součást integračního programu je zaměřena na mladé lidi, kteří po dosažení plnoletosti nenacházejí své místo ve společnosti. Nabídnuté služby vytvářejí komplex:

- a) terénní služba (streetwork),
- b) soustavná pomoc ve středisku Bolzanova 7,
- c) komunitní ubytování v Domě Naděje Vršovice (dům na půli cesty),
- d) pracovní terapie a rekvalifikace,
- e) osvěta, pasivní a aktivní kultura, sport, turistika a další volnočasové aktivity.

Pomoc starým lidem, kteří se dostali na okraj společnosti; potřebují zvláštní přístup při nabízené pomoci. Zpravidla se nedovedou sžít s obyvateli domovů důchodců (ale hlavně obyvatelé domovů důchodců se nedovedou sžít s nimi). Součástí integračního programu je projekt zvláštního Domu pokojného stáří v Záběhlicích. Přechodným řešením je ubytování komunitního charakteru ve vícedenním stacionáři (realizováno v r. 1994).

Kontinuální pomoc je služba ve vězení a po propuštění lidem, kteří nemají funkční rodinné zázemí. Cílovou skupinou jsou především mladí lidé do 23 let věku a lidé prvotrestaní. Pomoc spočívá v několika okruzích:

- a) první kontakt ve věznici před propuštěním,
- b) soustavná pomoc ve středisku Bolzanova,
- c) asylové ubytování charakteru domu na půli cesty,
- d) pracovní terapie a rekvalifikace,
- e) osvěta, pasivní a aktivní a další volnočasové aktivity.

Pracovní terapie a rekvalifikace je vedle ubytování nejdůležitějším stimulačním faktorem, který současně působí jako inhibitor společenského vyloučení. Převážná většina klientů, kteří vyhledávají pomoc v Naději, jsou lidé se zdravotním postižením. Mnozí z nich žijí zcela bezcílně, protože si nedovedou uspořádat vlastní život. Jako součást integračního programu jsou navržena pracoviště pro rukodělnou práci s nabídkou rekvalifikace. Prvořadým cílem takto koncipovaných pracovišť je pracovní terapie v nižších integračních stupních, motivace k pravidelné činnosti k získání pracovních návyků a vytrvalosti v soustavné práci. Dalším cílem je nabídka kvalifikace ve vybraných řemeslech nebo v oboru přiměřeném schopnostem a zdravotnímu stavu beneficentů, případně nabídka kvalifikace.

Zdravotní péče o bezdomovce vychází ze zkušeností z aplikace integračního programu. Lidé bez reálného stálého bydliště jsou téměř všichni zdravotně postiženi. Mnozí z nich se stali bezdomovci v důsledku svého zdravotního postižení (mentálního, psychického), protože se nedovedli sami vyrovnat se životními situacemi. Další choroby (kožní, parazitické, respirační) se přidružují v důsledku jejich životního stylu.

Kontaktní adresa: Naděje, Varšavská 37, 120 00 Praha 2, telefon 02 250 100, fax 02 258 732, e-mail: nadeje @ nadeje.cz

PROGRAM IGLOO

Program IGLOO znamená podporu projektů sociální pomoci, slušného bydlení a zlepšování schopností a možností zaměstnání znevýhodněných osob, IGLOO je Insertion Globale par le Logement et l'emploi (globální zapojení bydlením a zaměstnáním).

Chudoba se šíří v celé Evropské unii, kde zůstává vysoká nezaměstnanost. Podle oficiálních údajů žije více než 57 milionů, tj. 17 % obyvatelstva v domácnostech, ve kterých jsou příjmy nižší, než je polovina průměrného příjmu v dané zemi (Eurostat 1997).

Evropa stále více uznává nutnost řešení *sociálního vyloučení* na každé úrovni. Představitelé států se na summitu v Amsterdamu dohodli, že Evropská unie se musí v této oblasti angažovat.

Ti, kteří nemají prostředky na slušné bydlení, mají nejvíce obtíží být zařazeni ve společnosti. Evropský parlament potvrdil zjištění FEANTSA, podle něhož 18 milionů obyvatel Evropské unie jsou bezdomovci nebo špatně bydlí.

Problém sociálního vyloučení nelze vyřešit ze dne na den. Stálé úsilí v oblasti asistence, získávání kvalifikace a zaměstnanosti je nezbytné k tomu, aby se osoby, které jsou dnes v obtížích, nestaly zítřejšími bezdomovci. To je důvod vzniku programu IGLOO.

Program IGLOO je výsledkem jedinečné spolupráce v Evropě. Spojuje tři hlavní partnery: *Evropský koordinační výbor pro sociální bydlení (CECODHAS)* je ve spojení se 47 institucemi, které pronajímají celkem 25 milionů bytů, *Evropská odborová konfederace (ETUC)* zastupuje celkem 53 milionů lidí a *FEANTSA* sdružuje více než 50 organizací, které poskytují široký rozsah služeb pro bezdomovce v 18 různých zemích.

Program IGLOO se snaží projekty, které umožňují znevýhodněným lidem podílet se plně na životě společnosti tím, že jim umožňuje přístup k sociální pomoci, slušnému bydlení, kvalifikaci a k pracovním příležitostem. Cílová skupina se skládá z mužů a žen, kteří se potýkají s problémy souvisejícími s vyloučením ze společnosti, mezi nimi jsou také velmi mladí lidé bez kvalifikace, stejně jako dospělí dlouhodobě nezaměstnaní.

Tři hlavní partneři – CECODHAS, ETUC a FEANTSA – spolupracují na evropské úrovni od roku 1993. Cílem je vybudovat partnerskou síť IGLOO na státních, regionálních a místních úrovních, aby tak vznikla iniciativa v celé Evropě. Iniciativy IGLOO byly již zahájeny v několika zemích a angažováni byli členové těchto tří evropských partnerů spolu se soukromými podniky, místními veřejnými úřady a státními vládními agenturami. V některých zemích jsou projekty IGLOO v současné době zaváděny s kladnými počátečními výsledky.

V říjnu 1997 bude v Bruselu otevřena evropská kancelář IGLOO s mezinárodním týmem lidí, kteří budou koordinovat nové iniciativy IGLOO a poskytovat radu a praktickou podporu. Kancelář bude umožňovat výměnu informací a know-how mezi různými iniciativami IGLOO, aby tak podporovala přenášení dobrých modelů mezi různými zeměmi. Budou se rovněž připravovat návrhy týkající se legislativy a postupů jak na státních úrovních tak i na úrovni evropské.

Mezinárodní koordinace programu IGLOO je financována prostřednictvím rozpočtu nových zdrojů zaměstnání Evropského sociálního fondu (European Social Fund).

Místně jsou pak iniciativy IGLOO financovány z různých zdrojů na místních a státních úrovních, jakož i získáváním významné podpory z programů Evropského společenství (CP).

IGLOO: integrovaný přístup

Iniciativy IGLOO se snaží plnit čtyři klíčové funkce:

- Poskytování rámce stálé sociální podpory ve formě speciálně upravených služeb, které mohou reagovat na konkrétní potřeby jednotlivce, například týkající se osobních, zdravotních a rodinných problémů.
- Zvyšování nabídky kvalitních bytů, dostupných lidem s omezeným příjmem a vhodných jak pro lidi svobodné tak i pro rodiny, a to rekonstrukcemi starých budov nebo zahajováním nových stavebních projektů.
- Organizování kvalifikačních kurzů, které dávají znevýhodněným lidem příležitost naučit se užitečným dovednostem a získat uznávanou kvalifikaci v oblastech jako stavebnictví, péče o dítě.
- Vytváření nových zaměstnání v oblastech souvisejících s bydlením, jako jsou stavební a renovační práce a rovněž široký rozsah služeb. Cílem je dát lidem co nejlepší příležitost najít trvalé zaměstnání.

IGLOO v místních podmínkách

V několika zemích již funguje partnerství IGLOO při uskutečňování projektů s kladnými počátečními výsledky. Uvádíme zde dva příklady iniciativ IGLOO.

Ve Finsku byly zahájeny čtyři pilotní projekty v chudinských obytných oblastech velkých měst, kde jsou příležitosti získat zaměstnání zvláště omezeny. V Hameenlinna a v Jarvenpaa se rozvíjejí družstevní podniky, aby poskytovaly místa při opravárenské a renovační práci a aby rozvíjely široký rozsah sociálních služeb včetně péče o děti. Mezitím se v Jvaskyla a v helsinském obvodu Kulosaari školí mladí lidé na práci při rekonstrukci starých budov. Ty se předělávají na byty s nízkým nájmem pro mladé lidi jakož i na dílenské prostory pro nové malé firmy.

V německé oblasti Porýní-Westfálsko bylo zahájeno několik místních projektů jako součást pilotního programu *Pracovat a bydlet (Arbeiten und Wohnen)*. V Marl se přestavuje stará budova na jednotlivé byty a tuto práci vykonávají lidé, kteří byli předtím nezaměstnaní a rovněž ohroženi bezdomovstvím. V Münsteru se přestavuje bývalý nouzový útulek na byty pro rodiny i pro svobodné osoby. Jednotlivé projekty zajišťují místní partneři, organizovaní místními úřady spolu s organizacemi aktivními v oblasti bydlení i se soukromými firmami.

Kontaktní místa programu IGLOO

FEANTSA udržuje v zemích Evropské unie síť kontaktních míst programu IGLOO. O tato kontaktní místa se starají zkušení jednotlivci, kteří s velkorysou dobrovolností umožňují výměnu informací mezi sdružením FEANTSA, evropskou kancelář IGLOO a organizacemi poskytujícími služby bezdomovcům na státní, oblastní a místní úrovni.

Zdroj: FEANTSA (Časopis Sans-abri en Europe, 9-10/1997)

STŘEDNÍ A VÝCHODNÍ EVROPA: DOPADY EKONOMICKÝCH ZMĚN

Počet bezdomovců se v nových demokraciích střední a východní Evropy prudce zvýšil jako výsledek priority transformace před sociální ochranou. Nedávná zpráva FEANTSA se zabývá možnými akcemi pro řešení této situace.

Letošní léto věnovala evropská média značnou pozornost nesmírně rozvodněným řeckým ve východním Německu, Polsku a České republice. Jedním z hlavních dopadů této přírodní katastrofy bylo, že mnoho tisíc lidí ztratilo své domovy, když rozvodněné vody strhly a odnesly jejich domy.

Nedávné záplavy ještě zhoršily závažnou situaci mnoha lidí, kteří nemají přístup ke slušnému a levnému bydlení. Významný počet bezdomovců se zdá být společnou charakteristikou nových demokracií ve střední a východní Evropě při jejich z přechodu od centrálně řízeného hospodářství ke kapitalistickému systému volného trhu.

Vyloučení z bydlení ve střední a východní Evropě je předmětem zprávy, kterou nedávno uveřejnila FEANTSA a která předkládá výsledky semináře, na němž se sešli účastníci ze všech evropských oblastí v únoru 1995 v Bruselu. Zpráva obsahuje pojednání, která napsalo 12 výzkumníků a odborníků z Bulharska, Maďarska, Rumunska, Litvy, Ruska, České republiky a Srbska a přináší celkový přehled o situaci, s níž se bezdomovci v těchto zemích potýkají.

Zpráva popisuje, jak se obecně státním úřadům nedaří zajišťovat, aby všichni jejich občané měli přístup ke slušnému a levnému bydlení. Zejména uzavírání dělnických ubytoven a sirotčinců přinutilo mnoho z nejzranitelnějších dospělých a dětí jít na ulici. Mnozí z těch, kteří se stali bezdomovci, mají mnoho zkušeností s institucionální péčí nebo vězením, rozpadem rodiny, alkoholismem či zdravotními potížemi, nezaměstnaností a nedostatkem finančních prostředků.

Rostoucí počet lidí se obrací o pomoc k místním veřejným institucím a dobrovolným organizacím, které tvrdě pracují na tom, aby poskytovaly účinnou pomoc, přestože se samy potýkají s vážným nedostatkem základních zdrojů. Dobrovolný sektor, který před demokratickými přeměnami neexistoval, se začíná pomalu objevovat. Tyto nové služby se objevují v právním a institučním vakuu, potýkají se s finančními a organizačními potížemi a nedostává se jim politické podpory od veřejných úřadů, kterou potřebují.

Nedostatečnou nabídku levného bydlení lze považovat za jeden z klíčových činitelů vyloučení z bydlení. Politika opouštění sociálního nájemného bydlení ve prospěch systému volného trhu se projevuje v obecném poklesu nabídky bydlení s nízkými náklady a v růstu nájemného za nové byty. Tato politika je nová v zemích přechodu k tržním ekonomikám a přináší další aspekty ke staré krizi s bydlením charakterizované všeobecným nedostatkem bytů přiměřené kvality.

Rozsah vyloučení z bydlení ve zkoumaných zemích je větší než v zemích Evropské unie, neboť v riziku ohrožení bezdomovstvím se nachází vyšší podíl obyvatelstva, zatímco životní podmínky těch, kteří se stali bezdomovci, jsou mnohem drsnější. Nejmarkantnějším rysem vyloučení z bydlení ve střední a východní Evropě je, že pro bezdomovce je mnohem těžší najít cestu ven z jejich tísně, neboť dostupnost odpovídající pomoci je velmi omezená.

Zpráva odhaluje zoufalou situaci bezdomovců v zemích, které odstranily jeden systém sociální ochrany, aniž by jej nahradily novými sítěmi sociální bezpečnosti. Je nutno v celé střední a východní Evropě vybudovat nové partnerství veřejných orgánů a dobrovolných organizací, aby byl poskytován široký rozsah služeb, které bezdomovci v těchto zemích tak zoufale potřebují.

V prohlášení oznamujícím zveřejnění této zprávy řekl John Evans, prezident sdružení FEANTSA: Ti z nás, kteří žijí v západní Evropě, si nemohou dovolit ignorovat krizi s bydlením, která přináší bídu tak mnoha našim spoluevropanům. Teď, když chceme přivést některé z těchto zemí do Evropské unie, musíme se postavit čelem ke skutečnosti, že to je i náš problém. Krize s bydlením v zemích střední a východní Evropy představuje sociální časovanou bombu pro plány rozšíření Evropské unie.

Nestačí však rozpoznat rozsah problému, musíme též přijímat vstřícná opatření ke zlepšení situace. Po amsterdamském summitu doufám, že politici vůdcové Evropské unie si sami sobě dají úkol řešit sociální a ekonomické vyloučení ze společnosti jak v členských státech tak i v zemích žadatelů. Z naší strany bude FEANTSA pokračovat v budování spojení s organizacemi, které pracují s bezdomovci ve všech zemích střední a východní Evropy.

Zdroj: FEANTSA (Časopis Sans-abri eu Europe 9-10/1997)

LISTINA ÚČASTNÍKŮ SEMINÁŘE

Hosté:

John Evans, FEANTSA, Council for the Single Homeless, Edinburg
Misia Coghlan, kancelář FEANTSA, Brusel

Účastníci:

Petr Antoni, OkÚ Louny
Petr Bernady, AD Ostrava-Vítkovice
Miloslava Bičíková, ADM Pardubice
J. Brůna, OkÚ Žďár n. Sázavou
Jan Czudek, Slezská diakonie, Bethel Karviná
Božena Drobná, MěÚ Bruntál
Dřevojánek, AKS Olomouc
Ftorek, AC Prostějov
J. Glomb, AD Jeseník
Josef Grochal, Slezská diakonie, DKP - Bethel, Třinec
Dušan Hábovčík, AD Kopřivnice
Simona Hajíčková, MMO - OSV - Opava
Ludmila Holasová, OkÚ Přerov
Ilja Hradecký, Naděje
Pavína Hrbáčová, Oblastní charita Opava
Růžena Hůlková, AD Opava
N. Kadrnožková, OS ADRA, AD Nový Jičín
Zdeněk Karel, Charita Hradec Králové
František Klíč, OkÚ Šumperk
Pavel Kosina, Č. P. Filantropie, Brno
Petra Lakatošová, Naděje Praha
Malenovský, OÚSS Kroměříž, Středisko sociální pomoci
Petr Mancalík, OkÚ Jeseník
Miroslav Menšík, AD Opava
Helena Miklová, OkÚ Zlín
Mokrejš, MÚ Žďár n. Sázavou
Pavel Ondrák, Sociální služby města Žďár n. Sázavou
Iva Paletová, MMO - OSV - Opava
Zdena Pavlitová, OkÚ Bruntál
Jindřiška Pešlová, OkÚ Svitavy
Antonín Plachý, AD Opava
Mgr. L. Pospíšilová, OkÚ Kroměříž
Petr Prejda, AD Opava
Květa Princová, ACHO Olomouc
Václav Rak, AD Chrudim
Luděk Richter, Samaritán Opava
Stanislav Rybář, Středisko křesťanské pomoci Plzeň
Antonín Ryšánek, Sociální služby Přerov
Řezníček, OkÚ Prostějov
Mike Stannett, Armáda spásy
Jan Šimčík, OkÚ Karviná
Pavel Štrubl, SAD, OCH - CHD - Samaritán Olomouc
M. Střútecký, OS ADRA, AD Nový Jičín

Josef Švach, AD Hodonín
ing. Jindřiška Těžká, MMO - OSV - Opava
Lubomír Tomeček, AD Opava
Miloslav Utíkal, OCH - Olomouc
L. Vaculík, CHD - Samaritán Olomouc
Dr. M. Vanišová, Ubytovna pro matky
Růžena Vinklerová, DMD Zábřeh
Mgr. Ivo Vojtek, OÚSS Kroměříž
Milada Wagnerová, OkÚ Olomouc
Petr Wiselka, Slezská diakonie, Bethel - Karviná
Alexandra Záleská, AD Otrokovice
J. Zaoral, AD Boéthezia Jeseník
Žídek, OS ADRA, AD Nový Jičín

Jména jsou převzata z presenční listiny, některá jsou nečitelná. Omlouváme se za případné chyby.

EDICE NADĚJE

BEZDOMOVSTVÍ – EXTRÉMNÍ VYLOUČENÍ

Vlastimila a Ilja Hradečtí

První studie fenomenu bezdomovství v České republice je určena všem, kteří se zabývají pomocí zdravotně postiženým a sociálně ohroženým osobám a skupinám obyvatel, studentům humanitních oborů a představitelům státu a obcí (statistiky, grafy, porovnání s EU)

Cena: 25 Kč + poštovné

SBORNÍK ZE SEMINÁŘE NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ

PRAHA, 30. 4. 1997

Na semináři uspořádaném na počátku Mezinárodní dekády za vymýcení bídy 1997 – 2006 v Praze přednesli své příspěvky ředitel Informačního centra OSN v Praze Andreas Nicklisch, senátor Jan Zahradníček, zakladatelka hospice v Červeném Kostelci MUDr. Marie Svatošová a PhDr. Jana Filáčková z MPSV.

Publikace lze objednat v ústředí Naděje, Varšavská 37, 120 00 Praha 2, tel. 02-250100, fax 02-258732

MEZINÁRODNÍ DEKÁDA ZA

vymýcení bídy

1997 – 2006

Dne 17. října 1987 se na 100 000 obhájců lidských práv ze všech vrstev společnosti sešlo na Náměstí svobody a lidských práv na Trocadéru v Paříži, na místě, kde byla v roce 1948 podepsána Všeobecná deklarace lidských práv, aby vzdali čest obětem hladu, ignorance a násilí...a aby potvrdili své přesvědčení, že lidská chudoba není nevyhnutelná. Poté, kdy byl tento den rezolucí Valného shromáždění z 22. prosince 1992 vyhlášen Mezinárodním dnem za vymýcení bídy, se poprvé na celém světě připomínal v roce 1993. V roce 1994 vyhlásilo Valné shromáždění rok 1996 Mezinárodním rokem za vymýcení bídy. Jeho cílem je vytvořit *hlubší povědomí o tom, že vymýcení bídy je...základním předpokladem k posílení míru a k dosažení trvale udržitelného rozvoje* a podnítit ke konkrétním akcím, jejichž výsledkem bude zřetelný a významný přínos k úsilí o vymýcení bídy (rezoluce Valného shromáždění 49/110, 1994). Světové společenství, vědomo si toho, že bída představuje jednu z nejvážnějších hrozeb společnosti, neboť podkopává politickou stabilitu a sociální soudržnost, vyhlásilo desetiletí 1997 – 2006 Mezinárodní dekadou za vymýcení bídy.

FEANTSA (Fédération Européenne d'Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abri - Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci) sdružuje více než padesát členů v zemích Evropské unie, USA, České republice a Rusku. Cílem je burcovat evropské instituce a národní vlády k pomoci bezdomovcům a k eliminaci fenomenu bezdomovství, podporovat politiku k eliminaci fenomenu bezdomovství v členských zemích EU, předkládat specifické návrhy Evropskému parlamentu a Evropské komisi pro zastavení tohoto fenomenu a sledovat vývoj v Parlamentu a Komisi v této oblasti, koordinovat národní organizace pracující s bezdomovci, pomáhat jim a podporovat je v jejich zápase za eliminaci fenomenu bezdomovství, podporovat výměnu zkušeností a poznatků mezi nestátními organizacemi s ohledem na bezdomovce, rozvíjet studium a výzkum problému bezdomovství v členských zemích z pohledu druhu, rozsahu a příčin a burcovat veřejné mínění.

ISBN 80-902292-3-9